

YHTEISÖLLISEN ASUMISEN MERKITYS ASUKKAALLE

Tutkimus asuinyhteisö Pauluksesta asukkaiden kokemana

Satu Lamminsivu
Opinnäytetyö, Syksy 2009
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Diak Etelä, Helsinki
Sosiaali- ja terveysalan
koulutusohjelma
Sosionomi (AMK), diakoni

TIIVISTELMÄ

Lamminsivu, Satu. Yhteisöllisen asumisen merkitys asukkaalle. Tutkimus asuinyhteisö Pauluksesta asukkaiden kokemana. Helsinki syksy 2009, 44 s., 2 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä Helsinki. Sosiaalialan koulutusohjelma, Sosionomi (AMK), diakoni.

Tutkimuksessa selvitettiin Helsingin seurakuntayhtymän omistaman asuintalo Pauluksen asukkaiden kokemuksia asumisesta asuinyhteisössä. Asuinyhteisö Pauluksessa on 43 asuntoa, joista noin puolet on seurakuntien tukiasuntokäytössä. Asuinyhteisö on aloittanut toimintansa vuonna 2003 Helsingin seurakuntayhtymän yhteisen seurakuntatyön keskuksen asuttamistyön projektina. Projektin tavoitteena oli luoda yhteisöllisen asumisen malli, jossa eri elämäntilanteissa olevat erilaiset ihmiset ja perheet muodostavat luontevan ja toimivan asuinyhteisön.

Tutkimuksen tarkoituksena oli saada asuinyhteisön asukkailta sellaista tietoa, jonka perusteella asuinyhteisöä voidaan kehittää ja vastaavaa asumisen mallia siirtää muualle uusiin kohteisiin. Tutkimuskysymyksiä olivat: kuinka yhteisöllisyys ilmenee asuinyhteisö Pauluksessa, kuinka asukkaat sen kokevat ja kuinka asukkaat halusivat Paulusta kehitettävän

Tutkimuksen teoreettisessa osiossa käsiteltiin yhteisöllisyyttä ja erilaisia yhteisöjä ja yhteisöllisyyden ilmenemismuotoja sekä tukiasumista.

Tutkimuksen aineisto koostui kuudesta teemahaastattelusta. Tutkimusaineisto kerättiin kevään 2007 ja loppusyksyn 2007 välisenä aikana. Aineisto on kvalitatiivinen ja aineisto analysoitiin sisällönanalyysillä. Haastattelujen neljä pääteemaa olivat asuminen ja asuinviihtyvyys, vuorovaikutussuhteet, asukastoiminta ja asumisen merkitys arkielämässä.

Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että haastatellut asukkaat viihtyvät hyvin. Heillä on normaaliin kerrostaloasumiseen verrattuna enemmän toimintaa ja vuorovaikutusta asukkaiden kesken. Haastateltavat arvostivat yhteisten tilojen käyttömahdollisuuksia ja yhteistä toimintaa. Yhteisöllisyys merkitsee heille mukavuutta, mielenkiintoista lisätoimintaa ja hyötyä asumiseen. Haastateltavat kokivat, ettei kehittämistarpeita ole, vaan toivoivat toiminnan säilyvän nykyisenlaisena.

Johtopäätöksinä voidaan todeta asuinyhteisö Pauluksen olevan toimiva yhteisöllisen asumisen ja tukiasumisen malli. Asuminen Pauluksessa on kuin normaalia vuokra-asumista, mutta yhteisöllisyys tuo siihen oman positiivisen lisänsä. Paulukseen on siis saatu luotua eri elämäntilanteissa olevien erilaisten ihmisten luonteva ja toimiva asuinyhteisö, jossa sekä vuokra- että tukiasukkaat viihtyvät ja voivat osallistua yhteiseen toimintaan ja vaikuttamiseen.

Asiasanat: yhteisö, yhteisöllisyys, tukiasuminen, kvalitatiivinen tutkimus

ABSTRACT

Lamminsivu, Satu.

Community-minded dwelling: the significance to the resident.

44 p., 2 appendices. Language: Finnish. Helsinki, Autumn 2009.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services
Option in Diaconal Social Work. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of this study was to find out how residents experienced community-minded inhabitation in an apartment house called Paulus. Paulus is owned by The Parish Union of Helsinki and comprises 43 dwellings. An half of the dwellings are sheltered homes. Paulus started as a project aiming to create a model of community-minded inhabitation and natural community composed of people in different life situations.

The theoretical part of the thesis focused on communality and community-minded dwelling nowadays. This study also dealt with sheltered housing.

The research was qualitative by nature and based on theme interviews. In this research six residents were interviewed during year 2007. The main topics of the interviews turned out to be the interaction between residents, living and activities in the apartment house and the significance of community-minded dwelling.

According to the results the residents enjoyed their living in the apartment house and were satisfied with their residency. They had activities they liked and they liked to take part in them. They also appreciated common facilities in the house. They experienced the community spirit as an addition to the normal inhabitation. The residents wished that the community would remain as before.

The conclusions were that the activity is put in to practise well. Paulus is a working example of community-minded inhabitation and sheltered housing. Paulus has set a workable community, in which all the residents can participate in common activities.

Keywords: communality, community-minded dwelling, sheltered housing, qualitative research

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 YHTEISÖT JA YHTEISÖLLISYYS.....	6
2.1 Sosiaalinen pääoma	9
2.2 Kirkko, diakonia ja yhteisöllisyys	10
2.3 Yhteisöllinen asuminen aiempien tutkimusten valossa	11
3 TUKIASUMINEN.....	13
4 TUTKIMUSYMPÄRISTÖ	15
5 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	19
5.1 Tutkimuksen tavoitteet ja kysymykset.....	19
5.2 Tutkimuksen toteutus.....	19
5.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	22
6 TUTKIMUKSEN TULOKSET	24
6.1 Asuminen ja asuinviihtyvyys Pauluksessa	24
6.2 Tukiasuminen Pauluksessa	24
6.3 Asukastoiminta Pauluksessa	27
6.4 Vaikutusmahdollisuudet ja kehittäminen Pauluksessa.....	29
6.5 Asukkaiden väliset vuorovaikutussuhteet Pauluksessa	31
6.6 Yhteisöllisyyden kokemukset ja merkitykset	33
7 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ JA POHDINTAA	35
7.1 Johtopäätöksiä ja tutkimustulosten pohdintaa.....	35
7.2 Kehittämisen- ja jatkotutkimusehdotuksia	36
7.3 Pohdintaa tutkimuksesta prosessina.....	38
LÄHTEET.....	40
LIITTEET	43
LIITE 1 TEEMAAHAASTATTELURUNKO	43
LIITE 2 KEHITTÄMISTOIVEET JA IDEAT	44

1 JOHDANTO

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia yhteisöllistä asumista helsinkiläisessä asuinyhteisö Pauluksessa. Yhteisöllisyys on moninainen käsite, ja sitä käytetään eri yhteyksissä, kuten esimerkiksi asumisesta, hoitomenetelmistä ja erilaisista sosiaalisista suhteista puhuttaessa. Käsitteet yhteisö ja yhteisöllisyys liittyvät keskeisiin ryhmänmuodostuksen ja vuorovaikutuksen tapoihin. Yhteisöllisyyspuhe on viime aikoina noussut aika ajoin tiedotusvälineisiin ja yleisiin keskusteluihin. Yhteisöllisyyskeskusteluja sävyttävät usein positiiviset tunteet ja nostalgian kaipuu. Yhteisöstä kaivataan tukea ja turvaa.

Erilaiset asukasliikkeet, asukastoiminta ja – tilat ovat lisääntyneet viime vuosina. Kaupunkilaisten ja asukkaiden osallistuminen ja vaikuttaminen omaan elinympäristöön ja asumiseen on nähty tärkeäksi. On arvioitu, että aktiiviset asukkaat ja asukasliikkeet ja –yhdistykset vahvistuvat, verkostoituvat ja alkavat toimia entistä aktiivisemmin ja ammatillisemmin lähitulevaisuudessa (Kopomaa 2005 10). Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin yhden talon asukastoimintaa, asukkaiden osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia.

Tämän tutkimuksen avulla tarkasteltiin, minkälaista yhteisöllinen asuminen on asukkaiden kokemana. Helsingin seurakuntayhtymän yhteisen seurakuntatyön keskuksen asuttamistyöryhmä halusi asuinyhteisö Pauluksesta sekä sen toiminnasta ja toimivuudesta tietoa, jotta sitä ja samanlaisia asumismalleja voidaan kehittää. Uusia asumismuotoja kehitettäessä ja Helsingin seurakuntayhtymän asuttamistyön laajentuessa asuinyhteisö Pauluksesta voidaan ottaa esimerkkiä. Uusiin rakennettaviin tai saneerattaviin kohteisiin tarvitaan asumisen malli. Asuinyhteisö Paulus aloitti toimintansa vuonna 2003. Siitä ei ole kattavaa tutkimustietoa, etenkin asukasnäkökulmasta, mikä myös osoittaa tämän tutkimuksen tarpeellisuuden.

Tämä on kvalitatiivinen tutkimus, jonka aineisto kerättiin teemahaastatteluilla asuintalo Pauluksen asukailta vuoden 2007 aikana.

2 YHTEISÖT JA YHTEISÖLLISYYS

Ihminen on sosiaalinen eläin. Tapa olla ihminen syntyy tavasta olla suhteessa toisiin ihmisiin. Ihminen siis rakentaa minuutensa suhteessa toisiin. Sosiokulttuurisesti voidaan ajatella kulttuurin ja sosiaalisen todellisuuden vaikuttavan siihen, miten yksilö ymmärtää itseään, tunteitaan ja persoonallisuuttaan. Sosiaalinen konstruktionismi korostaa sosiaalista minää. Ihmisellä on monta minää, itse asiassa niin monta kuin on merkityksellisiä yhteisöjä, mihin hän kuuluu. Ihminen siis määrittää itsensä sen kautta mihin yhteisöihin hän kuuluu ja miten hän on osallinen erilaisiin suhteisiin näissä yhteisöissä. Ihmisen yksilöllisyys on oikeastaan sosiaalisten vuorovaikutusprosessien tuote. Sisäisen elämän asioita ei voi löytää ihmisen sisältä, vaan tilanteissa, joissa ihminen on dialogisessa suhteessa ulkomaailman ja muiden ihmisten kanssa. (Kuusela 2003 305–321; Kuusela 2003 36; Saastamoinen 2003 168, 173–179.)

Yhteisö on käsitteenä hyvin moniaineksinen ja muuttuva ilmiö. Sitä on oikeastaan mahdoton määritellä täsmällisesti ja realistisesti, koska yhteisöjä ja yhteisökäsityksiä on niin paljon. Yhteisöä on käytetty yleisesti ja epätarkasti erilaisten ryhmämuodostelmien nimityksenä. On oltava selvillä, mitä yhteisöllä missäkin yhteydessä tarkoitetaan; käsitettä yhteisö voidaan käyttää kuvaamaan ihmisiä ruokakunnasta ihmiskuntaan. Yhteisyyden perustana voivat olla taloudelliset, poliittiset tai alueelliset seikat. Yhteisyys voi perustua myös esimerkiksi sukulaisuuteen, uskomuksiin, maailmankatsomuksiin tai vuorovaikutukseen. Yhteisö käsitetään yleisesti ihmisten välisen vuorovaikutuksen tapana tai suhteena, yhteisyytenä tai tietyn ihmisryhmän yhteisinä piirteinä. (Lehtonen 1990 9–10,15; Kuusela 2003 305–307.)

Yksilöllisyyden ihannoinnin ja uudenlaisen yhteisöllisyyden välillä on nähtävissä jännitteitä. Viimeisten parinkymmenen vuoden aikana minäkeskeiset arvot ovat vahvistaneet asemaansa (Meidän kirkko 2007 20). Vastapainona nykyajan yksilöä ja yksilönvastuuta korostavalle ilmapiirille yhteisöllisyys näyttäytyy me-henkenä ja yhdessä tekemisen ja osallistumisen elämisen mallina. 1900-luvun jälkipuoliskolla perinteiset yhteisölliset elämänmuodot alkoivat rappeutua ja yksilöllisyyden ihannointi nousi huippuunsa. Yksilön valinnanvapaus ja vastuu sekä itsensä toteuttaminen olivat arvossaan. Perheiden ja paikallisyhteisöjen tarjoamien hoivan ja tur-

van tilalle kehittyi yhteiskunnallinen palvelujärjestelmä. 1990-luvun lama aiheutti osaltaan keskustelua ja tarpeen uudentalaiselle yhteisöllisyydelle. Kolmas sektori vahvistui uudentalaisen turvan ja osallisuuden tarjoajana. Nähtiin, että liiallinen luottamus valtioon ja yksilöllisyyden ihannointi johtivat sosiaalisiin ongelmiin. Yksilön ja yksilöllisyyden ihannoimisen ja uudentalaisen viestintätekniiikan voidaan nähdä aiheuttaneen inhimillisen vuorovaikutuksen ja inhimillistä kypsymistä tukevien sekä turvaa synnyttävien ihmissuhteiden ja yhteisöjen tarpeen kasvamisen. (Saastamoinen 2003 163–165.) Tämä tarve näkyy ja esiintyy useissa julkisissa keskusteluissa, esimerkiksi puhuttaessa lasten, nuorten ja perheiden tukemisesta.

Yhteisökeskusteluissa onkin usein hyvin optimistinen sävy. Yhteisöt nähdään pelkästään positiivisina ja hyvinä. Kommunitaristisen ajattelutavan mukaan perinteistä yhteisöllisyyttä halutaan elvyttää ja kansalaisten vastuuta palauttaa. Kommunitaristinen ihanneyhteisö on romantisoitu, tavallaan uudelleen lämmitelty vanhanajan pienkaupunkiyhteisö, jossa sosiaalinen verkosto huolehtii hoivasta ja kontrollista. Kommunitarismi painottaa yhdenmukaisuutta moniarvoisuuden sijaan. Se onkin saanut kritiikkiä juuri kontrollin ja suvaitsemattomuuden vuoksi. Yleisesti postmoderniin aikaan ei nähdä kuuluvaksi vanhanaikaiset yhteisön kontrolli, hierarkia tai yhdenmukaistuminen yhteen yhteisöön. Vanhaan yhteisöllisyyteen palaamisen vaarana nähdään siis sisäänpäin kääntynyt, ahdasmielinen ja ennakkoluuloinen nurkkapatrioottisuus. (Saastamoinen 2003 182–187.)

Sosiologisen yhteisötutkimuksen näkökulmien pääsuuntaukset ovat alueellinen ja vuorovaikutusta korostavat sosiologiset suuntaukset. Yhteisö ilmenee alueeseen tai tilaan kiinnittyvänä toiminnan ja tietoisuuden yhdistelmänä, joka voidaan myös nähdä identiteettiä vahvistavana vuorovaikutusjärjestelmänä. (Lehtonen 1990 16–20.) Nykykäsityksen mukaan yhteisöllisyys ei ole enää välttämättä paikkaan sidonnaista. Vuorovaikutus on siirtynyt enenevässä määrin verkkoon. Uuden ajan yhteisöt ovat syntyneet kaupunkiin ja verkkoon. Ne ovat enemmän elämäntapa- ja harrastusyhteisöjä kuin esimerkiksi poliittisista tai taloudellisista lähtökohdista syntyneitä. Ihmiset ovat vapaampia liittymään yhteen samanhenkisten, samoin ajattelevien ja tuntevien ihmisten kanssa erilaisiin vapaamuotoisiin yhteisöihin. Yhteisöt eivät myöskään sido yksilöä toimintaan, vaan uudet yhteisöt perustuvat vapaaehtoisuuteen ja yksilön valinnanvapauteen. (Kuusela 2003 308.)

Postmodernit yhteisöt eivät sido ihmistä kuuluvaksi pysyvästi tiettyyn ryhmään eivätkä omaavan tiettyä ryhmäidentiteettiä kuten aikaisemmissa luokkaperustaisissa, paikallisissa ja sukuyhteisöissä. Uudet yhteisöt ovat siis satunnaisia, valinnaisia ja vaihdettavia eli tilapäisiä. (Alapuro 2000 104–106.) Toisaalta voidaan nähdä postmodernin ajan tarjoavan aivan uusia mahdollisuuksia liittyä yhteen samanhenkisten ihmisten kanssa ja yhteisölliseen toimintaan. Postmoderniin aikaan liittyy myös viranomaisten työskentely yhteisöissä ja yhteisöjen kautta. Yhteiskunta ottaa yhä useammin yhteisöt huomioon sen sijaan, että haluaisi vaikuttaa vain yksittäisiin kansalaisiin. Sosiaali- ja yhteiskunnallisessa työssä on siirrytty työskentelemään enemmän yhteisöissä ja alueellisesti. (Saastamoinen 2003 163–165, 182–185.) Tällä tarkoitetaan yhdyskuntatyötä, jonka tavoitteena on kehittää tiettyä yhdyskuntaa, kuten esimerkiksi asuinalueita, lähiötä tai korttelia, ulkoisilta puitteiltaan ja sosiaalisilta vuorovaikutusrakenteiltaan sellaiseksi, että yhdyskunnan jäsenten elämälaatu ja viihtyvyys paranevat ja yhdyskunnan kyky toimia yksikkönä kehittyy. Yhdyskuntatyön lähtökohtana on ajatus siitä, että yhdyskunnan asukkaat ovat omien ongelmiansa parhaita asiantuntijoita ja useimmiten myös ratkaisijoita. (Salo 2002.)

Postmodernin ajan yhteisöllisyydestä voidaan käyttää myös käsitettä uusyhteisöllisyys. Uusyhteisöllisyydellä tarkoitetaan tieto- ja viestintäteknologian avulla syntyneitä yhteisöllisyyttä. Voidaan puhua myös virtuaalisista yhteisöistä, jotka muodostuvat ilman, että ihmiset tapaavat toisiaan kasvotusten lainkaan. Uusyhteisöllisyys perustuu luottamukseen, me-henkeen sekä haluun olla mukana tietyssä yhteisössä; aivan kuten perinteisissäkin yhteisöissä ovat ilmenneet yhteisyyden tunteet. Uusyhteisöllisyys on spontaania ja reaaliaikaista toimintaa. Uusyhteisöllisyys voi ilmetä myös lyhytaikaisena; esimerkiksi Internetin boikotti- ja nimiadressilistat tai Helsingin Kauppatorille kokoontuminen vastaanottamaan Euroviisuvoittajaa tai urheilijoita. (Puohiniemi 2006 105–109.)

Yhteisöllä tarkoitetaan yleisesti vuorovaikutusjärjestelmää, jossa yhteisön jäsenillä on jotain yhteistä. Lehtonen (1990) pelkistää yhteisöt kahteen erilailla ilmenevään yhteisöllisyyden tyyppiin: symboliseen ja toiminnalliseen. Yhteisyys ilmenee sekä tunteina että toimintana. Yhteisyyden kokemiseen liittyvät yhteenkuuluvuuden tunne, yhteiset uskomukset ja tai subjektiiviset kokemukset. Tällöin puhutaan symbolisesta yhteisyydestä. Toiminnallisessa yhteisössä yhteisyys kehittyy vuorovaikutuk-

sen ja yhteisen toiminnan myötä. Yhteisöille muotoutuvat jäsenten väliset vuorovaikutussuhteet; kuten keskinäiset käyttäytymissäännöt, moraaliset sitoumukset, normit, sanktiot, sisäinen hierarkia, yksilöllisen käyttäytymisen vapausasteet ja valintavaihtoehdot, kuten esimerkiksi poikkeavan käyttäytymisen sieto, sekä jäsenten ja ei-jäsenten välisen vuorovaikutuksen säännöt. Esimerkiksi asuinyhteisöön siis voi muodostua erilaisia käyttäytymisnormeja asukkaille ja vieraille. Symbolinen ja toiminnallinen yhteisyys eivät välttämättä poissulje toisiaan, vaan ilmenevät myös rinnakkain, toisiaan tukien. Usein symbolinen yhteys syntyy ja vahvistuu vuorovaikutusprosesseissa. (Lehtonen 1990 25–28.)

Yhteisöllisyyteen kuuluvat reaalisesti olemassa olevat vuorovaikutusprosessit ja tietoisuuden tiloina olemassa olevat mielikuvat tällaisista prosesseista. Kun yksilöt pyrkivät järjestämään elämänsä, puhutaan yhteisöllistymisestä. Kun ihmisryhmään vaikutetaan sen ulkopuolelta, puhutaan yhteisöllistämisestä. Molemmissa tapauksissa oppi, idea, pyrkimys tai tavoite voi olla yhteisö, vaikka lopputulos ei johtaisikaan yhteisöön. Yhteisöllisyys voi siis ilmetä myös oppina, ideana ja tavoitteena. (Lehtonen 1990 24- 28.)

2.1 Sosiaalinen pääoma

Puhuttaessa yhteisöistä ja yhteisöllisyydestä, sosiaaliset vuorovaikutussuhteet ja verkostot ovat avainasemassa. Tällöin voidaan käyttää myös käsitettä sosiaalinen pääoma. Sosiaalinen pääoma on varsin uusi käsite, siitä alettiin puhua yleisemmin vasta 1980-luvun lopulla. Sosiaalisen pääoman käsite nostettiin taloudellisen pääoman rinnalle. Ennen käsitteen yleistymistä, siitä puhuttiin enemmän taloustieteessä. Sosiaalisella pääomalla tarkoitetaan yksilön sosiaalisia suhteita, sosiaalista ympäristöä ja verkostoa. Toisin sanoen sillä tarkoitetaan sitä, kuinka monia ja millaisia suhteita yksilöllä on, ja kuinka hyvin hän tuntee vaadittavat käytöstavat kussakin tilanteessa. Sosiaalinen pääoma voidaan tulkita myös kyvyksi työskennellä yhdessä yhteisten päämäärien hyväksi. (Hellsten 1998 29–31.)

Sosiaalisten suhteiden ja verkostojen on tunnettu lisäävään terveyttä ja hyvinvointia. Myös terveystutkijat kiinnostuivat 1990-luvun loppupuolella yhteisöllisyyden ja sosiaalisen pääoman vaikutuksista terveyteen. Eri väestöryhmiä vertailtaessa etsi-

tään syysuhteita runsaan sosiaalisen pääoman ja terveyden sekä pidemmän elin-
iän välillä. Eri terveystutkijat olettavat sosiaalisen pääoman kartuttavan terveyttä,
vaikka voisi epäillä, että sosiaalinen pääoma olisi seurausta hyvästä terveydestä.
Kuten sosiaalisen pääoman määrittely on vaikeaa, on myös sen mittaaminen ja
sen terveysvaikutuksien tutkiminen hankalaa. Tällä hetkellä kuitenkin sekä koti-
että ulkomaiset tutkimukset tukevat syy-vaikutussuuntaa sosiaalisesta pääomasta
eloonjäämiseen. (Hyypä 2004; Hyypä 2003; Poikolainen 2006.)

2.2 Kirkko, diakonia ja yhteisöllisyys

Koko luomakunta on suljettu samaan koinoniaan, keskinäiseen elämänyhteyteen
(Raamattu Room. 8:19–23). Koinonia tarkoittaa yhteyttä, osallisuutta ja jakamista.
Alun perin tällä tarkoitettiin kristittyjen yhteyttä Jumalaan ja toisiinsa sekä osalli-
suutta Jumalasta ja seurakunnasta. Kristityt ovat kautta aikain muodostaneet yh-
teisön, jossa ovat yhteydessä toisiinsa ja Jumalaan. Alkuaikojen kristityt tunnettiin
siitä, että he pitivät huolta toisistaan. Lähimmäisen kunnioittaminen ja toisista hu-
lehtiminen tunnetaan myös tänä päivänä tärkeänä osana kristillistä ihmiskäsitystä.
(Raamattu, Ap.t. 2: 42–47,4:32–37; Meidän kirkko 2007.)

Kirkon strategiaa 2015 laatineen työryhmän mietinnössä kirkkoa kuvataan osalli-
suuden yhteisönä. Kristityt ovat yhteydessä ja osallisia kolmiyhteiseen Jumalaan ja
toisiinsa. Osallisuuden yhteisö on avoin kaikille ja toimii vuorovaikutuksessa ympä-
röivän maailman kanssa. Kirkon tavoitteena on muun muassa kehittää sen työtä
niin, että jokainen voi löytää paikkansa kirkosta elämäntilanteensa mukaan. Toisin
sanoen kirkko pyrkii kehittämään työtään niin, että mahdollisimman moni voisi olla
osallinen kirkosta ja kolmiyhteisestä Jumalasta. Osa kirkosta eronneista ei ole löy-
tänyt omaa paikkaansa kirkosta tai on kaivannut toisenlaista uskonnollista yhtei-
söä. Kirkkoon kuuluvista puolestaan osa pitää tärkeänä kirkon tukea perheyhteisöl-
le ja toisaalta kirkon kansallista yhteisöä. Toisin sanoen kirkkoon kuuluvat siis ha-
luvat kirkon pitävän huolta kaikista suomalaisista, eritoten vähäosaisista ja hei-
koimmassa asemassa olevista. Uskonnosta on tullut myös entistä enemmän yksi-
löllistä. Kirkon haasteena onkin liittää individualistinen uskonnollisuus kirkon ole-
mukseen kuuluvaan yhteisöllisyyteen. Suurissa seurakunnissa yhteisöllisyys toteu-
tuu pienissä toiminnan yksiköissä. (Meidän kirkko 2007 6–7, 11–16, 26.)

Päivi Thitz tarkasteli tutkimuksessaan seurakunnan diakoniatöinnässä näkyvää yhteisöllisyyttä. Tutkimustulosten mukaan yhteisöllisyys diakoniatöinnässä on henkilökohtaisissa kohtaamisissa rakentuvaa läheisyyttä, vuorovaikutuksen ja yhteistoiminnan sosiaalista elämää ylläpitävä luonne sekä yhteisössä jaettu elämän merkityksellisyyden kokemus. Lisäksi yhteisöllisyys ilmenee haluna kantaa vastuuta, joka yhteisöllisyyden tunteen kasvamisen myötä lisääntyy ja laajenee myös seurakuntayhteisön ulkopuolelle. Tutkimustulokset osoittavat seurakunnan diakoniatyön yhteisöllisyydelle annettujen merkitysten olevan verrattavissa kirkon diakonia- ja yhteiskuntatyön tavoitteiden kanssa. Niitä ovat muun muassa elämän säilymistä tukeva yhteys, lähimmäisyys, jakaminen, ihmisistä ja ympäristöstä välittäminen ja luomakunnan kunnioittaminen (Veikkola 2003). Kirkko toimii siis yhteisönä, yhteyden luoja ja kehittäjänä. Kirkon tavoitteena on olla osallisuuden ja jakamisen yhteisö. Seurakuntalaisille yhteisöllisyys rakentuu niistä merkityksistä, joita he antavat vuorovaikutukselle, yhteiselle toiminnalle tai yhteenkuuluvuudentunteelle. (Meidän kirkko 2007; Thitz 2006.)

2.3 Yhteisöllinen asuminen aiempien tutkimusten valossa

Yhteisöllisyys on nostettu 2000-luvulla useisiin keskusteluihin. Yhteisöjä ja yhteisöllisyyttä on myös tutkittu paljon. Varsinaisista asuinyhteisöistä ei kuitenkaan löydy useita tutkimuksia, etenkin Suomessa tehtyjä. Tämän tutkimuksen apuna on käytetty aiheeseen liittyviä tutkimuksia.

Aiempien tutkimusten mukaan yhteisöllisyyttä tukevien toimintojen, kuten yhteisten tilojen, toimintojen katsotaan edistävän asukkaiden tyytyväisyyttä ja hyvinvointia. Asuinyhteisöjen tarve on suuri, mutta toisaalta kaivattaisiin myös eri asumismuotojen kehittämistä sekä selkeyttämistä. Omassa tutkimuksessani tulen vertaamaan saamiani tuloksia muiden tutkimusten tuloksiin, etsimään yhtäläisyyksiä ja eroja sekä löytämään kehityshaasteita ja toimivia toimintamalleja.

Asuinyhteisö Paulusta on sivuttu Kimmo Kajoksen ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytteessä Diakonia, hoitoketju ja yhteisöllinen tuki - Päihdetyön toteuttamismalli Helsingin seurakuntayhtymän erityisdiakoniassa. Kajoksen tutkimuksen tavoitteena oli selvittää erityisdiakonian hoitoketjumallista työtä, päihde-

työn kiinnittymistä diakonian perustehtävään sekä yhteisöllisyyden näkymistä siinä työssä. Tutkimuksessa tarkastellaan siis koko erityisdiakonian hoitoketjun toimivuutta sekä työntekijöiden että asiakkaiden näkökulmasta. Tutkimustulosten mukaan erityisdiakonian hoitoketju toteuttaa hyvin päihdetyötä ja diakoniaa. Hoitoketjun eri vaiheissa yhteisöllisyys näyttäytyy eri tavoin. Esimerkiksi Pauluksen tukiasunnoissa yhteisöllisyys korostuu vertaistuen muodossa. (Kajos 2008.)

Leila Partanen kirjoittaa Suomen Setlementtiliitto ry:n Askelprojektin arvioinnissa asukkaiden olevan tyytyväisiä sosiaalisen vuokra-asumisen malliin. Partanen toteutti tutkimuksen kyselylomakkeella ja teemahaastatteluilla. Partanen mukaan tarve vaihtoehtoisille asumisratkaisuille vuokra- ja laitosasumisen välillä on suuri ja ettei pelkkä asunnon vuokraaminen aina riitä. Asuinyhteisö saa yleisesti hyvän arvosanan. (Partanen 2005 8, 40.)

Marja Nenonen opinnäytetyössään Betania on sopiva ja mukavan pieni paikka! – Asukas- ja kumppanuustalo Betanian toiminnan arviointi Bikva-mallilla on myös tullut samaan lopputulokseen arvioidessaan Betania-talon yhteisöllisyyttä tukevaa merkitystä. Hänen johtopäätöksensä tutkimuksessa ovat, että asukkaat saavat sosiaalista ja henkistä tukea Asukas- ja kumppanuustalo Betaniasta, ovat tyytyväisiä sen toimintaan sekä Betanian toiminta on tarpeellista ja sitä tulisi kehittää edelleen. (Nenonen 2006.) Myös vuodesta 1983 toiminut Sirkkulanpuiston oman avun asuin- ja toimintayhteisö on pyrkinyt vähentämään ja estämään syrjäytymistä sekä tukemaan elämässä selviytymistä (Vilmi 2006).

Kristillisissä ylioppilaskodeissa opiskelijat muodostavat tiiviin asuinyhteisön. Heillä on joko yhden tai kahden hengen huoneet ja yhteiset keittiö- ja oleskelutilat. Asukkaat viettävät iltaa sekä juhlia yhdessä ja auttavat, ymmärtävät ja pitävät huolta toisistaan. Asukkaille nimenomaan yhteisöllisyys on tärkeää asumisessa. Myös Heränneiden ylioppilaskodit, eli Körttikodit toimivat samoin. Niitä on muutamia ympäri Suomea. (Unkuri 2005.)

3 TUKIASUMINEN

Tukiasuminen voidaan määritellä asumismuodoksi, joka tukee omatoimista arjessa suoriutumista sekä edistää kuntoutumista. Usein ensisijainen tarve on asunnon säilyttäminen. Eri palvelujen tarjoajien tuen määrä ja sisältö vaihtelevat suuresti asunnon järjestämisestä hoidollisiin elementteihin. Toisin sanoen tuki voi olla vähimmillään asunnon tarjoamista ja enimmillään esimerkiksi päihdehoitoa. Tukiasumisen palveluntarjoajat tukevat asukkaitaan puhelimitse, kotikäynnein ja tavaten asunnon ulkopuolella. Tukea voidaan tarjota esimerkiksi toiminnallisista sekä asumisneuvonnan ja -harjoittelun keinoin. Sosiaalinen tuki voi olla toiminnallista, tiedollista, henkistä tai emotionaalista tukea tai melkein mitä tahansa palveluntarjoajan määrittelemää tukea. Toiminnallisella tuella tarkoitetaan yleisesti palveluja ja kuntoutusta. Tiedollista tukea ovat neuvot, opastukset ja harjoitukset. Henkisellä tuella käsitetään esimerkiksi usko, filosofia tai aate. Emotionaaliseen kuuluvat muun muassa empatia ja kannustus. (Heinonen 1997 3-6; Paasu 2005.) Tämän tutkimuksen asuinyhteisössä myös vertaistuella on kohtalaisen suuri rooli. Vertaistuella tarkoitetaan samanlaisessa elämäntilanteessa olevien toinen toisilleen antamaa tukea.

Tukiasumista on tarjottu pääasiassa kahden eri vaihtoehdon mukaan. Ensinnäkin tukiasukkaalle voidaan järjestää kunnallinen vuokra-asunto tai järjestöjen tai sosiaalitoimen kautta järjestövä asunto, johon liitetään tukiverkosto tai –henkilö. Toisena vaihtoehtona ovat lähinnä järjestöjen yhteisöllisyydelle perustuvat enemmän tai vähemmän tavoitteelliset asumisyksiköt. (Granfelt 2004.)

Tukiasunnot on yleensä tarkoitettu henkilöille, jotka tarvitsevat tilapäistä tai pitkäaikaista tukea siirtyäkseen myöhemmin itsenäiseen asumiseen. Usein tukiasuminen on siis määräaikaista, jonka jälkeen asukas siirtyy esimerkiksi kuntien asuntoihin tai vapaille asuntomarkkinoille. Toisinaan tukiasuminen voi olla pysyvääkin. Tukiasumisen määräaikaisuus aiheuttaa asukkaassa usein epävarmuutta ja kiinnittymisen puutetta. Asiakasta on vaikea auttaa ja tukea itsenäiseen asumiseen, kun aika on rajallinen. Tämän tiedostavat sekä työntekijät että asukkaat, joiden arkeen määräaikaisuus vaikuttaa. Lisäksi rajallisen ajan jälkeen auttamisketju on vaarassa katketa. Tukihenkilö yleensä vastaa vain tukiasunnoissa asuvista asiakkaista, eikä

hänen työnsä jatku asiakkaiden kanssa, jotka muuttavat eteenpäin, vaikka tuentarve jatkuisikin. (Heinonen 1997, 4-6; Paasu 2005.)

Tukiasumisen järjestäminen on viime aikoina siirtynyt enenemissä määrin kunnilta kolmannen sektorin ja yksityisille palveluntarjoajille. Tämä aiheuttaa osaltaan palvelujen hajanaisuuden ja koordinoitavuuden. Tukiasumisen piiriin on myös vaikea päästä. Lisäksi aiemmat häädöt ja häiriökäyttäytyminen vaikeuttavat osaltaan tukiasunnon ja –palveluiden saamista. Erilaisten tukiasuntotoiminnan tutkimus- ja kehittämissuunnitelmien mukaan tarve tukiasumisen ja muiden asumismuotojen lisäämisestä sekä kehittämisestä on suuri. Esiin nousee tuetun asumisen ongelmia ja kehittämishaasteita. Asukkaiden tuen tarve on usein suurempi kuin tarjottavan tuen määrä. Toisinaan tukimuoto on vääränlainen asukkaan tarpeeseen nähden. Tukiasumista toteutetaan hyvin erilaisin keinoin, eikä yhtenäistä toimintamallia ole. (Paasu 2005 38–50; Poteri 1997.) Tukiasumiselle on huomattavasti suurempi tarve kuin tarjonta. Suurin osa pitkäaikaisasunnottomista tarvitsee asunnon lisäksi myös tukea. (Pitkäaikaisasunnottomuuden poistaminen vuoteen 2015 mennessä 2008.)

Riitta Granfelt on tutkinut useiden eri ryhmien, kuten esimerkiksi naisten, vankilasta vapautuvien ja päihdeongelmaisten, tuettua asumista. Tärkeimmiksi koettuja tukiasumisen työmuotoja ovat olleet lähinnä yksilöllinen tuki, verkostotyö ja tukiasumisen alkuvaiheessa tuki käytännön asioiden hoitamiseen. Tukiasumisen tärkeimpiä tavoitteita ovat motivoiminen, sitouttaminen, tuki ja asumisen turvaaminen. Myös yhteisöllisyyttä käytetään hoito- ja kuntoutusmenetelmänä tukiasumisessa, kuten esimerkiksi päihdehuollossa. Esimerkiksi päihdekuntoutujille tarkoitettussa Espoon Diakoniasäätiön Kivitasuoyhteisössä nähdään myös yhteisöllinen tuki ja vastuu tärkeinä. Arjenhallinta- ja vuorovaikutustaidot kehittyvät yhteistoiminnassa. Useissa tukiasumismuodoissa vertaistuen merkitys on suuri. (Granfelt 2003; Granfelt 2007.) Myös A-klinikkasäätiöllä on muutamia asumispalveluyksiköitä, joita kutsutaan yhteisöiksi. Näissä yksiköissä hoito tai asuminen perustuu yhteisöllisyyteen muiden menetelmien kanssa. Tällöin tavoitteena on siis asuinyhteisön antama tuki asukkaalle. (Manninen & Tuori 2005 12, 22.)

4 TUTKIMUSYMPÄRISTÖ

Tutkimusympäristönä toimii Helsingin seurakuntayhtymän omistama asuintalo, joka on valmistunut vuonna 1968. Asuinyhteisö Paulus sai alkunsa, kun Helsingin seurakuntayhtymän kirkkovaltuusto päätti vuonna 2000 kriisiavun (yleisen kriisiavun, ruokapankkitoiminnan, asuttamistoiminnan) lisäämisestä ja hyväksyi perusteet kriisiavun käyttämiselle asuttamistoimintaan. Talo peruskorjattiin ja asuinyhteisö aloitti toimintansa vuonna 2003 Helsingin seurakuntayhtymän asuttamistoiminnan projektin tuloksena. Osa ennen peruskorjausta asuneista jäi asumaan asuintalo Paulukseen muutoksen jälkeen. Asuinyhteisö saa rahoituksen Kriisirahastosta ja on hallinnollisesti sijoitettu erityisdiakoniaan. Asuttamistoiminnanprojektin tavoitteena oli luoda yhteisöllisen asumisen malli, jossa eri elämäntilanteissa olevat erilaiset ihmiset ja perheet muodostavat luontevan ja toimivan asuinyhteisön. Asuintalo Pauluksessa on 43 vuokra-asuntoa. Niistä pariakymmentä Helsingin seurakuntayhtymä käyttää tukiasuntoina. Luontevan ja toimivan asuinyhteisön saavuttamiseksi sekä vuokra- että tukiasukkaat kuuluvat yhteisöön tasavertaisina. (Edlund 2004.)

Asuinyhteisö Paulukseen kuuluvat kaikki talon asukkaat. Näkökulmasta riippuen siihen kuuluvaksi voidaan laskea myös asukkaiden lähipiiri sekä talon läheisyydessä toimivat tahot: Helsingin seurakuntayhtymän erityisdiakonian ja Vastuunkantajat ry:n työntekijät ja vapaaehtoiset. Asuinyhteisö Pauluksen toiminnan pääpiirteinä ovat muun muassa yhdessä tekeminen ja vastuun kantaminen, toisten tukeminen sekä sosiaalinen vuorovaikutus. Tavoitteina ovat asuinviihtyvyyden sekä elämän sisällön laadun parantaminen ja lisääminen. Asuinyhteisö Paulus tarjoaa mahdollisuuden yhdessä toimimiseen ja vuorovaikutukseen toisten kanssa. Kaikki asukkaat haastatellaan ennen valintaa, jotta asukkaiksi valikoituisi nimenomaan yhteisölliseen asumiseen sopivat asukkaat. Yhteisön toimintaan kuuluvat asukasillat kerran viikossa, retket, juhlat, asukaskokoukset, talkoot sekä harrastustoiminta. Yhteiset tilat edesauttavat yhteisöllisyyden muodostumista. (Edlund 2004.)

Yhteisön toiminta lähtee asukkaista käsin ja kaikkeen toimintaan osallistuminen on vapaaehtoista. Asuinyhteisö Pauluksen toimintaan eivät osallistu kaikki asukkaat. Asuminen Pauluksessa ei siis velvoita yhteisölliseen toimintaan. Säännöllisesti asukasilloihin ja muuhun toimintaan osallistuvia oli vuonna 2007 arviolta vajaa

kaksikymmentä asukasta. Sen lisäksi noin kymmenestä kahteenkymmeneen asukasta osallistui toimintoihin satunnaisesti. Asukastoiminta on lähinnä asuttamistyön sihteerin, vahtimestarin sekä aktiivisimpien asukkaiden vastuulla. He muodostavat ikään kuin ytimen, joka luo yhteisölle tarpeellisen perustan. Aktiiviset asukkaat ja työntekijät pitävät yhteisön toiminnassa ja luovat edellytyksiä yhteisön ja yhteisyyden kehittymiselle.

Asuinyhteisö Pauluksessa asukkaiden käytössä ovat kaksi asukastilaa yhteisiä ja yksityisiä tilaisuuksia varten, tavaroiden vaihtotori Vaihtori, biljardipöytä, pihagrilli sekä tietokonehuone Internet-yhteyksineen. Tietokonehuoneeseen tulee myös päivittäin Helsingin Sanomat asukkaiden luettaviksi. Lisäksi Pauluksen asukkaat voivat käyttää maksutta kuntosalia sekä puu- ja metallityöverstasta viereisessä Hermannin diakoniatalossa. (Edlund 2004.)

Asumisaika tukiasunnoissa on noin vuodesta kolmeen vuoteen. Kolmen vuoden kuluessa tukiasukasta pyritään tukemaan niin, että hän voi siirtyä normaalin vuokra-asumisen piiriin. Tukiasuntoihin pääsevät yleensä asunnottomat tai asunnottomuusuhan alla olevat henkilöt. Asuinyhteisö Pauluksen tukiasukkaat ovat erilaisia ja heillä on erilaiset tarpeet. Pauluksen tukiasunnot eivät siis ole sektoroituneet vain yhteen ryhmään, kuten usein tukiasumisyksiköissä on tapana. Tukiasumisen palveluntuottajat tarjoavat asumispalveluja usein esimerkiksi joko tai -tyyppisesti päihde- tai mielenterveysongelmallisille asiakkaille. Tällöin on vaarana osan tukiasumisen tarpeessa olevien putoaminen palvelujen ulkopuolelle, koska he eivät ole kenenkään palveluntuottajan omiksi asiakkaisiksi kuuluvia. (Paasu 2005 50.) Tukiasukkaiden ollessa hyvin erilaisia myös tuki on järjestettävä joustavasti erilailla asiakaslähtöisesti erilaisten tarpeiden mukaan.

Pauluksen tukiasunnot ovat Helsingin seurakuntayhtymän yhteisen seurakuntatyön keskuksen eri työalojen, kuten esimerkiksi erityisdiakonian, oppilaitostyön ja kansainvälisen työn sekä Helsingin paikallisten seurakuntien käytössä. Erityisdiakonilla on merkittävä osa Pauluksen tukiasunnoista, ja asuinyhteisö on osa erityisdiakonian hoitoketjua, joka koostuu päihdetyön eri elementeistä. Erityisdiakonian tukiasunnoista kaksi on soluasuntoja; toinen kolmelle ja toinen neljälle miehelle. (Kajos 2008; Nummelin 2008.)

Asuinyhteisö Pauluksen tukiasukkailla on tai on ollut eriasteisia ongelmia elämänhallinnassa tai asumiskykyisyydessä, kuten esimerkiksi päihde-, mielenterveys- tai taloudellisia ongelmia. Tukiasumisen edellytyksenä on tukihenkilö, joka on aina kyseisen työalan tai seurakunnan työntekijä. Haku tukiasuntoihin tapahtuu Helsingin seurakuntayhtymän asuttamistyön sihteerin kautta. Vuokra- ja työsuhdeasuntoja haetaan seurakuntayhtymän kiinteistötoimistosta. Tukiasukkaiden tuen tarve, laatu ja määrä vaihtelevat eri asukkailla. Jokainen työala tai seurakuntien työntekijät määrittävät tukiasumisen kriteerit omille tukiasukkaalleen. Tukihenkilö voi tavata tukiasukastaan useita kertoja viikossa tai tuen tarpeen vähennyttyä vain muutaman kerran vuodessa. Tukiasumisen tavoitteena voi olla esimerkiksi päihitteettömyyteen pyrkiminen, elämänhallinnan paraneminen tai taloudellisten vaikeuksien, ja niihin johtaneiden syiden selvittäminen. Tukiasumisen esteenä eivät ole aiemmat vuokrarästit, kuten suurimmalla osalla vuokranantajista. Tukiasumisen aikana sitä vastoin yritetään sopia mahdollisten vuokrarästien takaisinmaksusta. Pauluksen tukiasuntotyön tavoitteena on myös vertaistuen mahdollisuus. (Edlund 2004; Kajos 2008; Nummelin 2008.)

Esimerkiksi erityisdiakonian tukiasukkaat sitoutuvat noudattamaan asumissopimusta, johon on määritelty asumisen ehdot ja asukkaan velvollisuudet. Asumissopimus sisältää muun muassa velvoitteet päihitteettömyydestä ja säännöllisistä tukihenkilön tapaamisista. (Nummelin 2007.)

Kaikkien asukkaiden tukena on myös asuttamistoiminnan sihteeri, jonka työnkuvaan kuuluu myös sosiaalinen isännöinti. Termiä sosiaalinen isännöinti käytetään rinnakkain yhdessä asumisneuvonnan kanssa. Pauluksessa sosiaalisen isännöinnin toimintatapoja ovat asukkaiden neuvonta ja ohjaus, asukasvalinnat, yhteisöllisyyden kehittäminen, yhteistyö tukihenkilöiden kanssa, häiriötilanteisiin puuttuminen välittömästi sekä muiden ongelmatilanteiden selvittäminen. Valtakunnallisesti asumisneuvontaa tullaan lisäämään muun muassa häätöjen ehkäisemiseksi käyttäen näitä toimintatapoja. (Edlund 2004; Pitkäaikaisasunnottomuuden poistaminen vuoteen 2015 mennessä 2008 23.)

Helsingin seurakuntayhtymän asuttamistyöryhmän tavoitteena on ollut luoda asuinyhteisö. Pauluksen asukkaita on yhteisöllistetty luomalla erilaisia toimintoja ja antamalla mahdollisuus yhteisöllistymiseen. Osin toiveena on ollut nimenomaan

oma yhteisöllistyminen, asukkaiden synnyttämä yhteisö, joka toimii ilman ulkopuolista yhteisöllistäjää. Yhteisöllistäjän, eli asuttamistyön sihteerin, rooli vähenisi ajan kuluessa.

Helsingin seurakuntayhtymän yhteisen seurakuntatyön keskuksen asuttamistoiminta ei ole varsinaisesti diakoniatyötä, mutta diakonia näkyy sen toimintaperiaatteissa. Kirkon toimintana asuinyhteisö Paulus pyrkii toteuttamaan kirkon diakonia- ja yhteiskuntatyön tavoitteita: matala kynnyks, osallisuus, vastavuoroisuus, hierarkioiden poistuminen, sosiaalinen vastuu, välittäminen, yhteisvastuu, sosiaalinen oikeudenmukaisuus sekä luonnollinen kanssakäyminen.

5 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Tutkimuksen tavoitteet ja kysymykset

Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia, miten asukkaat kokevat asuinyhteisö Pauluksen yhteisöllisyyden. Helsingin seurakuntayhtymän yhteisen seurakuntatyön keskuksen asuttamistyön ryhmä tarvitsi konkreettista tietoa asumisesta Pauluksessa. Asukkaiden arki ja asuminen haluttiin tuoda näkyväksi. Tutkimuksella haluttiin saada asukkailta sellaista tietoa, jonka avulla Paulusta voidaan kehittää sekä vastaavaa asumismallia siirtää muualle. Tutkimuksessani pyrin löytämään merkityksiä ja kokemuksia asukkaiden näkökulmasta. Tutkimuksessani tarkastelen ja kuvailen asuinyhteisö Paulusta yhtenä yhteisönä monien muiden erilaisten yhteisöjen joukossa.

Tutkimuksessani pyrin saamaan tietoa asukasnäkökulmasta Pauluksen toiminnallisen yhteisön toimivuudesta sekä yhteisyyden tuntemisesta ja kokemisesta. Mitkä yhteisöllisyyteen liitettävät piirteet ja ilmiöt näkyvät asuinyhteisö Pauluksessa? Kuinka asukkaat kokevat ne? Tutkimuskysymyksiä olivat: miten asukkaat kokevat asumisen ja asuinyhteisön, minkälaisen merkityksen asukkaat antavat yhteisöllisyydelle sekä kuinka asukkaat haluaisivat Paulusta kehitettävän. Tutkimuskysymykset voivat tarkentua tai jopa muuttua tutkimuksen aikana. Kvalitatiiviseen tutkimukseen kuuluu olennaisena se, että tutkimuskysymyksiä tulee muokata tutkimuksen edetessä, jos se on tarpeellista (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004 120,165).

5.2 Tutkimuksen toteutus

Valitsemalla tutkimusmenetelmäksi teemahaastattelut pystyin vastaamaan tutkimuskysymyksiini parhaiten. Näin varmistin myös sen, että asukkaiden näkökulma ja kokemukset tulivat kuulluksi. Haastattelussa haastateltavalla on mahdollisuus tuoda esille omia asioitaan ja kokemuksiaan vapaasti. Haastateltava nähdään subjektina. Haastattelussa voi myös helposti tulla sellaisia asioita esiin, joita tutkija ei olisi osannut kysyä esimerkiksi strukturoidulla kyselylomakkeella. Myös vastauksis-

ta saadaan monipuolisemmat, ja lisäkysymyksiä voi esittää jo saman haastattelun aikana. Teemahaastattelulla siis varmistetaan, että kaikki ennalta päätetyt teemat tulevat käsiteltyä jokaisen haastateltavan kanssa. Teemojen käsittely eri haastateltavien kesken voi kuitenkin vaihdella vapaasti. (Hirsjärvi ym. 2004 194.)

Keräsin tutkimusaineiston tekemällä kuusi teemahaastattelua alkukesän ja loppu-syösyn 2007 aikana. Keräsin aineiston haastatteleamalla asuinyhteisö Pauluksen asukkaita, koska olin valinnut asukasnäkökulman tutkimustehtävään. Vastatakseni tutkimuskysymyksiin halusin erilaisia näkökulmia yhteisölliseen asumiseen, joten pyrin valitsemaan haastateltaviksi erilaisia asukkaita ja eri asumismuotojen edusta-jia. Haastateltavien valinnassa auttoi Helsingin seurakuntayhtymän yhteisen seu-rakuntatyön asuttamistoiminnan sihteerin kertoen mahdollisten haastateltavien asumismuotoja, jotta osasin kysyä ja pyytää sekä vuokra- että tukiasukkaita tutki-mukseeni. Osaan haastateltavista otin yhteyttä henkilökohtaisesti heitä tavatessani ja osaan kirjeitse, joissa pyysin suostumusta haastateltavaksi. Kirjeitse pyytämiini haastattelusuostumuksiin suostui viisi henkilöä. Tavoitteenani oli pyytää haastatel-taviksi myös ”hiljaisia” ääniä. Hiljaisilla äänillä tarkoitetaan tässä yhteydessä sellai-sia, jotka eivät juuri osallistu yhteisön toimintaan. Haastateltaviksi suostuivat kui-tenkin vain sellaiset asukkaat, jotka osallistuvat melko aktiivisesti asukastoimin-taan. En pitänyt järkevänä yrittää suostutella lisää vain vähän osallistuvia asukkaita siinä pelossa, ettei heidän kiinnostuksensa riittäisi vastaamaan yhteisöä koskeviin kysymyksiin. Valitsin suullisesti ja kirjeitse pyytämistäni henkilöistä kuusi mahdolini-simman erilaista asukasta haastateltaviksi.

Haastateltavia olivat kolme miestä, joista yksi tukiasukas ja kaksi vuokra-asukasta sekä kolme naista, joista kaksi tukiasukasta ja yksi vuokra-asukas. Iältään he olivat 43–61-vuotiaita. Joukossa oli yksin, kaksin ja perheessä asuvia. Haastateltavien asumisajat asuinyhteisö Pauluksessa vaihtelivat noin vuodesta noin 40 vuoteen. Osa haastateltavista oli siis asunut talossa jo ennen sen peruskorjausta asuinyh-teisöksi. Teemahaastatteluissa keskityin haastateltavien kokemuksiin Pauluksessa asumisesta, yhteisön toiminnasta sekä sosiaalisista suhteista. Haastattelujen tee-mat valitsin vastaamaan tutkimuskysymyksiä tutustuttuani asuinyhteisö Pauluksen toimintaan. Käytin apunani muita, lähinnä yhteisöllisestä asumisesta tehtyjä tutki-muksia.

Tutkimuksen neljä pääteemaa ovat: asuminen Pauluksessa, asukkaiden väliset suhteet, asukastoiminta sekä asuinyhteisön merkitys arkielämässä. Lisäksi jokaiseen pääteemaan kuului muutamia alaotsikoita. Nämä haastattelujen teemat olivat ennalta määrättyjä, kaikille samat, mutta eri teemojen osuus ja kysymykset vaihtelivat eri haastatteluissa. Haastattelijana siis varmistin, että samat teemat käsitellään jokaisessa haastattelussa, mutta haastateltavilla oli subjekteina vapaus kertoa itselleen merkityksellisimmistä asioista haluamissaan mittakaavoissa ja muodoissa.

Haastateltavat saivat ohjata keskustelua ja pidin oman roolini vähäisenä. Jokaisen haastattelun kulku oli sillä tavoin lähes samanlainen, että haastateltavat kertoivat luonnostaan yhteisöllisyydestä ja omasta asumisestaan vapaasti, ilman että minä haastattelijana tein kovinkaan montaa kysymystä. Haastattelut kestivät puolesta tunnista kahteen tuntiin riippuen haastateltavien esille tuomista asioista. Haastatteluista neljä tehtiin haastateltavien omissa kodeissaan ja kaksi yhteisissä tiloissa. Haastattelupaikan saivat päättää haastateltavat. Nauhoitin haastattelut sekä litteroin ne analysoitavaksi. Litteroitua aineistoa oli yhteensä 58 liuskaa.

Aineiston analysoin sisällönanalyysillä. Sisällönanalyysillä saadaan tutkittavasta ilmiöstä tai asiasta kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. Hajanaisen aineiston informaatio tuodaan siis tiiviiseen ja selkeään muotoon sanallisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105–110.) Tässä tutkimuksessa luodaan siten kuvaus yhteisöllisen asumisen merkityksistä haastateltavien kokemusten pohjalta. Litteroidun ja pelkistetyt aineiston luokittelin haastattelun teemojen mukaan, koska ne nousivat luonnollisesti aineistosta esiin. Lisäksi etsin muita luokkia ja yhdeksi luokaksi nostin tukiasumisen tutkimuksen ja asuinyhteisön luonteista johtuen. Tuloksissa luokat on nimetty kuitenkin paremmin kuvaaviksi kuin teemahaastattelun runko oli. Haastattelurunko ei siten ollut valmis, strukturoitu pohja aineiston luokittelulle. Etsin aineistosta eroja naisten ja miesten, vuokra- ja tukiasukkaiden sekä pitkään ja lyhyen ajan asuneiden välillä. Naisten ja miesten vastauksissa ei ollut selkeitä eroja. Tämän vuoksi vastauksia ei ole eroteltu sukupuolen mukaan. Samoin pitkään asuneiden vastaukset eivät eronneet lyhyemmän aikaa asuneiden vastauksista. Osalla haastatelluista oli kuitenkin luonnollisesti pidempi kokemus tutkittavasta aiheesta. Myöskään tukiasukkaiden ja vuokra-asukkaiden vastaukset eivät erottuneet selkeästi toisistaan.

Tämän yhteneväisyyden esiintuomiseksi tähän tutkimukseen haastateltavat on nimetty asumismuodon mukaan. Numero haastateltavien perässä kertoo litterointijärjestyksen, eikä sillä ole lukijan kannalta merkitystä.

5.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksessa otetaan huomioon eettiset periaatteet niin, että haastateltaville selitetään tutkimuksen kulku, tarkoitus, yksilön tunnistamattomuus jne. Tutkimusaineisto käsitellään ja analysoidaan sekä tulokset esitetään objektiivisesti, puolueettomasti sekä nimettömyys säilyttäen. Tutkimuksen luotettavuutta lisää tutkimuksen toteutuksen tarkka kuvaaminen. Aineistonkeruu, eli tässä tutkimuksessa teema-haastattelut, selvennetään lukijalle yksityiskohtaisesti. Samoin analyysin teemoittelu ja luokittelu perustellaan lukijalle. (Hirsjärvi ym. 2004, 216–218.)

Tässä tutkimuksessa tutkija kertoi tutkimuksesta avoimesti asukkaille esimerkiksi asukasilloissa. Haastatteluihin kutsutut ja suostuneet saivat tietää tarkemmin tutkimuksen kulusta ja tutkimuseettisistä kysymyksistä kuten esimerkiksi nimettömyydestä. Tutkimusraportin tulokset on pyritty esittämään niin, ettei niistä voi tunnistaa yksittäistä vastaajaa. Osin tämä ei ole onnistunut, koska tutkittavassa asuinyhteisössä vallitseva avoin ilmapiiri on aiheuttanut mutkatonta tiedonkulkua. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että osa haastateltavista on voinut kertoa mielipiteensä myös julkisesti yhteisössä. Siten yksittäisen henkilön voi mahdollisesti tunnistaa, mikäli käytetty sanamuoto on sama julkisessa keskustelussa ja tutkimusraportissa. Tutkimuksen aihepiiri ei kuitenkaan ole kovin arka tai henkilökohtainen, joten haastateltavilla ei ole välttämättä ollut halua salata haastatteluissa ilmitulleita asioita.

Tutkimusraportti on pyritty rakentamaan niin, että siinä näkyvät perustelut jokaiselle tutkijan tekemälle ratkaisulle. Tutkimuksen tavoitteet ja toteutus on kuvattu niiden omissa kappaleissaan. Lisäksi tutkimuksen kulkua on pohdittu muissakin raportin kappaleissa. Tutkimusraportissa käytetyt suorat lainaukset lisäävät luotettavuutta. Niissä näkyvät, mihin tulokset perustuvat.

Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttavina tekijöinä voidaan pitää tutkijan asemaa ja tutkimusjoukkoa. Tutkijan rooli oli osin ulkopuolinen, osin yhteisöön kuuluva.

Tutkija osallistui yhteisön toimintaan kahden eri työharjoittelun aikana. Toisaalta tuttuus saattoi auttaa avoimuuteen, toisaalta taas haastateltavat ovat voineet kokea tutkijan kuuluvan tiiviimmin asuttamistyön tekijöihin, mikä on saattanut edistää asioiden ”kaunistelemista”. Lisäksi haastateltavat ovat voineet kertoa mieluummin vain positiivisia seikkoja yhteisöstä, ikään kuin miellyttääkseen tutkijaa.

Tutkimusjoukoksi valitsin kohtalaisen aktiivisesti yhteisössä toimivia asukkaita. Tämä on varmasti vaikuttanut tuloksiin positiivisesti. Yhteisön toiminnassa vähemmän mukana olevien saaminen tutkimukseen olisi varmasti tuonut monipuolisemman kuvan yhteisöstä ja yhteisöllisyydestä.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

6.1 Asuminen ja asuinviihtyvyys Pauluksessa

Asuinviihtyvyyttä haastateltavat kuvasivat hyväksi. Kaikki tutkimuksen haastateltavat kertoivat viihtyvänsä hyvin. Merkittävintä viihtyvyyden kannalta oli sijainti. Suurin osa haastateltavista mainitsi palvelujen läheisyyden ja liikkumisen helppouden kuuluvan asuinviihtyvyyteen tärkeänä osana. Asuinyhteisö Paulus sijaitsee osoitteessa Hämeentie 75, lähellä Helsingin keskustaa.

Osa viihtymisestä tietenkin johtuu siitä, paikasta, missä on tää talo (Tuki 1)

Täällä on nyt jotenkin semmosta hirveen leppoisaa ja kotoisaa...tässä on ihan semmonen tunne, että tää on koti (Vuokra 1)

Haastateltavat nostivat esiin kiinteistönhuollon osuuden viihtyvyyttä vähentävänä tekijänä. Asuinympäristön siisteys ja asuntojen ja yhteisten tilojen kunnossapito ja huolto nähtiin puutteellisena ja vähentävän viihtyisyyttä. Asukkaat ottavat vastuuta omasta asuinympäristöstään ja tekevät yhdessä töitä, jotka kuuluisivat kiinteistönhuollolle. Yhteisiä kokemuksia ja yhteisyyden tunnetta lisää kiinteistönhuollon kokeminen ikään kuin vastustajana. Kiinteistöhuoltoyhtiö vaihtui tutkimuksen toteutuksen aikana. Tutkimustulokset eivät siis kerro tämän hetkisestä kiinteistönhuollon toimivuudesta.

Tässä on semmonen pysyvä pieni kriisi huoltoyhtiön ja meidän muiden välillä. (Vuokra 2)

Kukaan haastateltavissa ei ollut aikeissa muuttaa pois. Tukiasukkaat toivoivat pysyvänsä asumaan pitempään kuin kolmen vuoden määräajan.

6.2 Tukiasuminen Pauluksessa

Tukiasukkaille yhteisö on turvallinen ja hyväksyvä asuinympäristö. Yhteisö antaa omalta osaltaan tukea varsinaisen tukihenkilön lisäksi. Puolet talon asunnoista tu-

kiasuntokäytössä on tässä tapauksessa ollut toimiva vaihtoehto. Myös niin sanottua Nimby-ilmiötä, eli Not In My Backyard, ei esiinny niin vahvasti käynnistettäessä asumismuotoa, johon kuuluu tukiasumisen lisäksi myös vuokra- ja työsuhdeasumista.

Tää on musta erittäin hyvä yhdistelmä että on tuettuja ja tavanomaisia vuokra-asuntoja, se ois ollu ihan vihoviimenen ratkaisu että laittaa koko talo tuetuiksi asunnoiksi koska siinä ois syntynyt kiva tuota yhdistelmä sitten kaikki leimautuisi. Nytkin vähän kuuluu aina silloin jostain että tää on se talo, jossa asuu niitä. Tää on hyvä ratkaisu näin ja myöskin jokaisessa rapussa, ettei vaikka a-rapussa on noita soluja, mutta silti että myöskin b- ja c- rapuissa on tukiasuntoja (Vuokra 2)

Tutkimuksen tukiasukkaat olivat tyytyväisiä asumiseensa. He eivät korostaneet asumismuotoaan, vaan se tuli esille vasta tutkijan siitä erikseen kysyessä. Kuten vuokra-asukkaat, myös tukiasukkaat pitivät tärkeänä yhteisten tilojen käyttömahdollisuutta ja esimerkiksi Internet-yhteyttä.

Siinä oli helppo asua, ittestä se on aina sit loppujen lopuksi kiinni. Siinä oli kaikki semmoset edellytykset, et siitä pystyi taas lähtee rakentaa elämää (Tuki 1)

Turvallinen asumismuoto tämä on.. mä tunnen itteni turvalliseksi (Tuki 2)

Tuloksista voidaan päätellä tuki- ja vuokra-asukkaiden olevan samanarvoisia ja samalla tavoin yhteisön jäseniä. Vuokra- ja tukiasukkaiden vuorovaikutussuhteet ovat luontevat ja välittömät. Yhteisöön kuuluvat kaikki talon asukkaat, eikä tuki- ja vuokra-asukkaita erotella yhteisissä toiminnoissa ja tapahtumissa. Moninaisuuteen sopeutuminen, erilaisuuden sietäminen ja hyväksyminen eivät näyttäisi olevan ongelmia asuinyhteisö Pauluksessa.

Mut otettiin vastaan ihan tavallisena ihmisenä (Tuki 3)

Mut mä oon täällä yks asukas muitten joukossa (Tuki 2)

Tässä on tukiasuntoja, niin kukaan meistä ns. tavallisista vuokralaisista ei tiedä oikeestaan, et kuka on tukiasunnossa...Kenenkään, se tuota, yksityiselämä ei tuu missään esille, ja siihen täässä pyritäänkin, että kaikki voidaan olla yhdessä, ettei ketään luokitella mihinkään ja se on erittäin hienosti toteutettu (Vuokra 1)

Mä ainakin oon pyrkinyt siihen etten mä yritäkään erotella tuossa on tuo tukiasukas, että satunnaiset tapaamiset et jutellaan ja käydään yhteisillä retkillä eikä ajatella kuka nyt on tuettu tai tukematon... Se tukiasuminen on oikeestaan tai se yhteisöllisyys on siinä että kaikki vähän niinku yrittää toisensa tavatessaan ihan luontevaan kanssakäymiseen, et siinä ei oo mitään semmosta, että seurustelenpa tukiasukkaan kanssa ...Et suhtaudutaan ihmisiin niinku ihan tavanomaisesti (Vuokra 2)

Yhteisöihin muodostuu usein käyttäytymisnormeja ja –sääntöjä (Lehtonen 1990 25-28). Asuinyhteisö Paulukseen on muodostunut omanlaista kulttuuria ja kirjoittamattomia sääntöjä esimerkiksi alkoholinkäytön suhteen. Talon asukkaat ottavat huomioon toisensa ja myös tukiasukkaiden erityistarpeet. Asukkaat ymmärtävät esimerkiksi päihdekuntoutujien vaikeuden osallistua tilaisuuksiin, joissa käytetään alkoholia. Osa tukiasukkaista sitoutuu päihdeettömyyteen asumissopimusta tehdessään.

Kesällä kun oli grilli-iltoja, niin ei niissä juotu olutta, vaikka mieli ois tehnytkin, koska ajateltiin että se häiritsisi päihdekuntoutujia. Ollaan ikään kuin lojaaleja päihdekuntoutujille (Vuokra 3)

Toisaalta tukiasukkaat voivat jäädä myös ulkopuoliseksi. Tukiasumisen määräaika voi myös vaikuttaa haluun kiinnittyä yhteisöön. Toimintaan ulkopuoliseksi jääminen on mahdollista myös vuokra-asukkaille, koska yhteiseen toimintaan ei velvoiteta. Haastateltavat kokivat, että yhteisö on avoin kaikille asukkaille, ja että, ulkopuoliseksi voi jäädä ainoastaan omasta tahdosta.

Sellainen kuilu, että tukiasukkaat touhuavat keskenään (Vuokra 3)

Siis asuu ihan vaan ei osallistu mihinkään ja elää omaa elämäänsä (Vuokra 2)

Yhtenä tukiasumisen ongelmana Suomessa voidaan pitää asumisen määräaikaisuutta (Paasu 2005 38–50). Myös tämän tutkimuksen haastatteluissa nousi esiin epävarmuuden tunteita, jotka johtuivat tukiasumisen määräajasta. Tutkimusajankohtana Pauluksen tukiasumisen kesto on määritelty enintään kolmeksi vuodeksi. Oman asukkaaksi valinnan kohdalla toiset olivat pettyneitä valintaprosessin hitauteen.

Tulevaisuudessa mitäs sitten, ku tulee kolme vuotta täyteen? (Tuki 3)

Se ratkasu kyllä kesti pitkään, sitä sai oottaa, se ei ollu kauheen miellyttävää (Tuki 3)

Asukasvalinta ja asunnonsaanti sekä niiden kestot vaihtelevat riippuen myös tuen tarjoajasta. Asuntoihin on myös pitkä jono, kuten yleisesti vuokra-asuntoihin pääkaupunkiseudulla.

6.3 Asukastoiminta Pauluksessa

Haastateltavat arvostivat nettiyhteyttä, lehdenlukumahdollisuutta, kuntosalivuoroa, tavaroiden vaihtotoria, Vaihtoria sekä muita yhteisten tilojen käyttömahdollisuuksia

Oli lenkkisauna, mikä on edelleenkin... Sitten on, että voi käyttää kuntosalia. Se musta on luksusta...musta ne (yhteiset tilat jne.) on siis ihan välttämättömät, että semmoset on (Vuokra 1)

Siellä on isot tilat, niinku olohuone (Tuki 1)

Kyllä täällä on niin paljon etuja tässä asuinyhteisössä, ne ei ehkä laske niitä eduiksi, mut kyllä mä lasken (Tuki 2)

Haastatteluissa kävi ilmi, että asukkaat pitävät merkityksellisinä erityisesti keskiviikkojen asukasiltoja. Vuorovaikutukselliset suhteet ovat syntyneet nimenomaan asukasiltojen kautta, yhteisillä kuntosalivuoroilla ja muutoin yhteisissä tiloissa tavatessa. Asukastoiminta, suurimpana yksittäisenä osana keskiviikkoruokailu, luo tukirangan yhteisöllisyydelle. Keskiviikkoruokailu koetaan tärkeäksi yhteenkuuluvuutta edistäväksi toiminnaksi.

Asukkaat tapaa toisiaan tuossa kirpputorilla, yhteisissä ruokailuissa, tietokoneen äärellä, Vaihtorilla aina törmätään välillä (Vuokra 2)

Kun on ne keskiviikkoillat, niin väkisin hän sitä tutustuu, kun samassa tilassa syö hyvinkin pari tuntia, niin seuraavan kerran näkee, niin moikkaa, kyllä se ilman muuta se vuorovaikutusta edistää tommoset jutut (Tuki 1)

Nää ei rasita ketään että nää on tullut ihan siis tän myötä et on oppinut tunteen toisia ... kaikkee mitä on tämmöstä ollut niin ne on merkityksellisiä asioita. (Vuokra 1)

Haastateltavat pitivät asukastoimintaan osallistumista mutkattomana ja helppona. Kaikki ovat kutsuttuja ja tervetulleita. Postmodernit yhteisöt eivät sido ihmistä kuuluvaksi pysyvästi tiettyyn ryhmään eivätkä omaavan tiettyä ryhmäidentiteettiä kuten aikaisemmissa luokkaperustaisissa, paikallisissa ja sukuyhteisöissä (Alapuro 2000 104–106). Omaan itsenä kuulumisen yhteisöön nähtiin tärkeänä. Haastateltavat toivat esiin positiivisena seikkana, ettei heidän tarvitse muuttua tai omata tiettyä ryhmäidentiteettiä voidakseen osallistua toimintaan.

Et mitään semmosta hankalaa tai semmosta, että mun pitäis jotenkin käyttäytyä eri tavalla tai olla erilainen ihminen kuin mitä on, semmosta ei mitään ollu, että tuntu vaan semmonen suuri suvaitsevaisuus ja semmoinen lähimmäisenrakkaus, niin se heti alun alkaensa oli niinku läsnä kaikissa tilaisuuksissa (Vuokra 1)

Ei oo mitään semmosta rituaalia, jonka joutuu suorittaan, et voi tulla sinne mukaan, ovet auki joka puolelta, et senku tulee vaan (Tuki 1)

Syitä, miksi asukkaat eivät osallistu yhteiseen toimintaan ovat muun muassa ”samojen juttujen” kuuleminen ja oma väsymys.

Ei jaksa kaikkia ihmisiä ja samoja juttuja, sekin jos on väsyneemmässä olotilassa, kestä kuunnella niitä (Vuokra 3)

Kuulumisen ihmisenä johonkin sosiaaliseen järjestykseen merkitsee kykyä olla osallisena ylläpitävässä ja uudistavassa vuorovaikutuksessa (Saastamoinen 2003 177). Yhteisöllisyyden kokemiseen ja yhteisiin merkityksiin kuuluvat osallistumisen mielekkyys ja tarkoituksenmukaisuus. Halu osallistua yhteiseen toimintaan ja sen kokeminen merkitykselliseksi ja hyödylliseksi kuvastavat haastateltavien antamia merkityksiä yhteisöllisyydelle. Yhteisen hyvän eteen halutaan työskennellä ja se koetaan myös tavallaan velvollisuutena, vaikka osallistuminen ei ole lainkaan pakollista.

Mä oon ihan täysin sydämin tässä hommassa mukana. (Vuokra 1)

En mä niinku luistele tämmösistä hommista (Tuki 1)

Kyllä mä tietyllä tavalla haluan olla osana tätä yhteisöä, ja oonki siinä osana, ettei se niinku yhteisöllisyys oo sitä että kävisin syömässä, et mä haluan muulla tavalla osottaa sen yhteisöllisyyden,... Se tavallaan on niinku systeeminä hieno, tavallaan haluan niinku omat panokset tuoda siihen, että se toimis, et se kulkis eteenpäin, ettei se ois mitään

tiettyä kuvioo, että nyt ollaan sosiaalisia, käydään keskiviikkona syö-
mässä, että se on kaikkea muutakin sosiaalista kanssakäymistä,
omalta osaltaan haluaa sitä, että ihmiset tykkäis asua tässä (Vuokra
3)

Postmodernin ajan yhteisöt eivät välttämättä sido yksilöä toimintaan, vaan uudet
yhteisöt perustuvat vapaaehtoisuuteen ja yksilön valinnanvapauteen. (Kopomaa
2005; Kuusela 2003 308.) Asuinyhteisö Pauluksen asukkaat korostivat myös yhtei-
söön kuulumisen ja osallistumisen vapaaehtoisuutta.

Se yhteisö ei oo niin sellanen hallitseva, et ihminen välttämättä olis
jossain yhteisössä...Ei tässä tarvitse ottaa minkäänlaista vastuuta.
Sitten jos haluaa, voi toimia monilla eri tavoilla (Vuokra 2)

Kaikki mitä täällä on tapahtunut, kaikki on semmosta niinku mukavaa
ja hienotunteista, eikä oo ketään painostavaa, eikä ketään syrjitä, eikä
kenenkään yksityisyyttä sillä tavalla loukata ja kaikki on niinku tasa-
vertasia, että minusta tää on niinku ihan loistavasti toteutettu tää
homma. (Vuokra 1)

6.4 Vaikutusmahdollisuudet ja kehittäminen Pauluksessa

Asuinyhteisö Paulus kuvastaa hyvin tämän ajan henkeä. Yksilön vahvuutta koros-
tavaan ilmapiiriin halutaan luoda uusia yhteisöjä nimenomaan kaupunkiin. Asuk-
kaista tulee entistä aktiivisempia ja vaikutusvaltaisempia. (Kopomaa 2005 10.)
Pauluksen kaltaisessa yhteisössä myös viranomaiset voivat työskennellä vaikutta-
en koko yhteisöön yksilötyön sijaan (Saastamoinen 2003 163–165, 182–185).

Haastateltavat kokivat, että heillä on hyvät vaikutusmahdollisuudet. Omien ideoi-
den esiintuominen ja toteuttaminen on vapaata. Asukkaat kokevat suurta vapautta
ideoidensa toteuttamisessa; kaikki on mahdollista. Haastateltavat kokivat, että kai-
killa on yhtäläinen oikeus vaikuttaa ja saada äänensä kuuluviin. Haastateltavat oli-
vat myös tyytyväisiä siihen, kuinka yhteisö oli kehittynyt ja muotoutunut asukasläh-
teisesti sen ensimmäisten toimintavuosien aikana. Haastatelluista pisimpään asu-
nut kertoi alkutilanteen olleen jopa järkyttävä, josta yhteisö alkoi pikkuhiljaa muo-
dostua asukkaiden tullessa aktiivisemmiksi. Haastateltavat kokivat, että asuttamis-
työn sihteerin rooli on ollut merkittävä toteutettaessa asukasdemokratiaa.

Sehän on ideoista kiinni...Kaikki on mahdollista (Vuokra 3)

Epäkohtiin pystyy kyllä puuttuun, jos niitä on, mut eipä niitä nyt niinku sillä lailla, ne on aika pieniä sitten, jos on ollenkaan...ideat, niitä voi käydä tuolla jutustelemassa ja niistä kun puhuu mahdollisimman paljon, ne sitten lähtee elämään (Tuki 1)

Tää on koko ajan kehittynyt niinku meidän tarpeiden mukaan parempaan suuntaan ja ei nimenomaan silleen jäykästi, vaan tunnustellen, että mikä on niinku hyvää. Että sitä ei oo vaan toteutettu, että laki sanoo. Vaan nää vetäjät, Marita ja sitten Raksu, (*edell. ja nyk. asuttamistyön sihteeri*) niin on kuunnellut koko ajan, että mitä tää porukka on ja miten mennään eteenpäin. Että se on koko ajan muotoutunut, kypsynyt paremmaksi...tässä tulee kokoajan sellasta luonnollista kehitystä. (Vuokra 1)

Kaikilla asukkailla on yhtäläiset mahdollisuudet vaikuttaa. Asukasdemokratia toteutuu hyvin myös toimivan talotoimikunnan johdosta. Talotoimikunta koostuu luonnollisesti asukkaista, eikä se toimi ylhäältä päin ilman kosketusta yhteisön arkeen. Asukastoimikunnan kokoukset ovat avoimia kaikille asukkaille ja niiden ilmapiiri on avoin ja vastaanottavainen asukkaiden esiin nostamille asioille.

Yhdessäoloon ja yhdessä toimimiseen sillä on erittäin hyvät mahdollisuudet (Vuokra 2)

Talotoimikunnan kokouksissa sitten on tietysti tietyt kokousasiat, mitä käsitellään, mutta se on tärkeä kohta: muut esille tulevat asiat (Vuokra 1)

Asukkaiden toivomista kehittämistarpeista tärkeimmät olivat toiminnan säilyttäminen ennallaan, uusien asukkaiden parempi perehdyttäminen ja asukkaiden aktiivisempi osallistuminen. Osa haastateltavista toivoi myös yhteisön voivan antaa enemmän tukea tukiasukkaille.

Mä toivosin, että nää jatkuis tämmösenä (Vuokra 1)

On yks asia tässä, et mun mielestä niiden tukihenkilöiden pitäisi olla aktiivisempia. Sit pitäis saada nää tuetut asukkaat entistä enemmän, niitä pitäis melkein käydä pyytämässä, vetämässä korvasta, et tules nyt tänne yhteiseen ruokailuun...Pitäis ohjata ja opastaa alkuvaiheessa asumiseen... pitäis pystyä puuttumaan ennen ku tilanne menee niin pahaks, että ne jodutaan sanomaan pois täältä (Vuokra 2)

Haastateltavien esiintuomat toiveet, ideat ja kehittämisehdotukset on koottu liitteeseen 2 tutkimusraportin luettavuuden helpottamiseksi.

6.5 Asukkaiden väliset vuorovaikutussuhteet Pauluksessa

Aiemmin kuvatut yhteisöllistävät tekijät, kuten esimerkiksi asukasruokailu ja –demokratia, ovat saaneet aikaan sellaisia vuorovaikutuksen piirteitä, ettei voida enää puhua normaaliin tuttuuteen tai naapuruuteen kuuluvista vuorovaikutussuhteista. Naapuriapua voisi olla muuallakin, mutta Pauluksessa se on saanut sellaisen mittakaavan, että voidaan puhua yhteisöllisyyteen kuuluvasta erityispiirteestä. Vuorovaikutuksen ilmapiiri on avoin ja luonteva. Kynnyksettömyys ja hierarkioiden puuttuminen ovat saaneet aikaan asukkaiden tasa-arvoisen ja yhdenvertaisen toimintaympäristön. Asukkaiden välille on syntynyt myös ystävyysuhteita. Yhteisyys ilmenee myös huolenpitona ja välittämisenä.

On joskus ollut surua, että se ja se ratkesi ja katosi tai kuoli... et tulee näitä surullisia hetkiä, kun on tullut tutuksi jonkun kans ja sit se ei jaksanut. (Vuokra 2)

Koemme, että olemme ystäviä tässä talossa Kyllä jollain tavalla pidetään huolta toisista. Tää on kyllä semmonen yhteisö, että, jos tarvitsee apua johonkin, niin kyllä sitä apua saa. (Tuki 2)

Se kynnys on niin matala että tai eikä sitä kynnystä oo ollenkaan, että täällä voi kaikille sanoa tai puhua asioista ja sillain niinku luontevasti. (Vuokra 1)

Asuinyhteisö Pauluksen yhteisöllisyys konkretisoituu yhteisen tarinan ja yhteisten merkitysten rakentumisessa. Neljän vuoden aikana asukkaille on muodostunut yhteistä historiaa ja yhteisiä kokemuksia.

Pikkuhiljaa siinä tuota oikeestaan on oppinut tuntemaan aika paljon tän talon ihmisä...se on kaikkiin vaikuttanut pikkusen, sillai semmoset jotka haluaa vetäytyä, että eihän kaikki halua, että ollaan paljon tekemisissä ja semmoset jotka ja heillä on vapaus olla silleen kuin itse haluavat, mutta heihinkin se on vaikuttanut, on tullut yhteistä tarinaa. (Vuokra 1)

Postmodernin ajan yhteisöihin kuuluu moninaisuuden arvostaminen ja hyväksyminen. Yhdenvertaisuus on tärkeämpää kuin yhdenmukaisuus. (Kuusela 2003 307–

309.) Nyky-yhteisöjen tapaan asuinyhteisö Pauluksessakin arvostetaan moniarvoisuutta ja yhdenvertaisuutta.

Kyllä ainakin näissä tilaisuuksissa, mitä on tullut, niin ainakin se on ei sitä ole verbaalisesti kukaan sanonut, mutta se niin kuin vaistoa että kaikki on samanarvoisia...Ja sit se tunnelma, et kyllä ne asukasillat ovat mun mielestä tärkeitä. (Vuokra 1)

Erilaisuuden hyväksyminen ja poikkeavuuden sieto Pauluksessa on kohtalaisen suurta. Asiat ja ihmiset hyväksytään sellaisina kuin ovat. Osin hyväksyminen on hiljaista ymmärtämistä. Asukkaat suvaitsevat asioita, koska tietävät asukkaiden olevan erilaisia.

Yleensä tietysti puhutaan, kauhistellaan, ihmetellään, muttei välttämättä sitten puututa siihen asiaan, asiat hyväksytään, et niiden kuuluu olla näin, esim jos jotain lappuja häviää rapusta, niitä nyt sitten häviää. Hyväksytään, koska tiedetään ihmisen taustaa vähän, tiedetään mistä kenties johtuu ja, tämmöstä pientä systeemiä voi tapahtua, kun se ei kumminkaan oo mitenkään radikaalia. (Vuokra 3)

Vähän ajatellaan, että tuo on se, joka kantaa biojätteisiin aina pahvi-laatikoita, mut ei se sitä yhdenvertaisuutta estä. Täytyy vaan ymmärtää, että tässä on sellasia ihmisiä, joilla on joku ...Sit on semmosia joilla on vakava alkoholiongelma, jonka pitäis olla kokonaan erossa alkoholista. Sit voidaan nähdä, että joku retkahtaa, välillä katoaa. Jotkut katoaa lopullisesti, jotkut tulee takaisin. (Vuokra 2)

Kaikki ihmiset jotka täällä asuu, kaikki on jotenkin poikkeavia, se lisää hyväksyntää. (Tuki 3)

Haastateltavat toivat esiin myös ongelmia moniarvoisuudessa. Hyväksyvä ilmapiiri ei ole kaikkia asukkaita ja asioita kohtaan samanlainen. Osittain haastatteluiden perusteella voisi tulkita Pauluksessa ilmenevän myös jopa syrjivää ajattelutapaa, mutta siitä ei puhuttu suoraan.

Toisilta ihmisiltä sallitaan tietynlainen tekeminen kun taas joltain toiselta ihmiseltä ei sallittais, tavallaan eletään naamavärkin mukaan, naaman värin mukaan. (Vuokra 3)

Toisaalta haastateltavat toivat esiin yhteisön avoimuuden, mutta toisaalta taas epärehellisyden ja rooleihin sitoutumisen. Yhteisö on hyväksyvä tiettyjä asioita ja henkilöitä kohtaan, kun taas toiset asiat nähdään epähyväksyttävänä. Osa asukkaista ei halua tuoda omaa vapaa-ajanviettoa, esimerkiksi alkoholinkäyttöä, esiin.

Tämä voi johtua asukkaan omasta tahdosta tai todellisista sosiaalisista paineista, yhteisön asettamista käyttäytymisnormeista. Osa asukkaista taas kokee joidenkin asukkaiden olevan varautuneita, eikä kanssakäyminen ja vuorovaikutussuhteet ole välttämättä avoimia ja luontevia kaikkien asukkaiden kesken.

Ei olla läsnä sataprosenttisesti, annetaan ideaalinen kuva itsestä.
(Vuokra 3)

Luonnollisesti ihminen muodostaa minänsä suhteessa toisiin ihmisiin. Pauluksen kaltaisissa asuinyhteisöissä yhteisön jäsenten roolit muodostuvat sen mukaan kuinka paljon ja avoimesti kukin haluaa itsestään kertoa. Toisilla voi olla halu tuoda esiin ideaalinen kuva itsestä, toiset taas voivat kokea olevansa omana itsenään yhteisön jäsenenä.

6.6 Yhteisöllisyyden kokemukset ja merkitykset

Asuminen on ikään kuin prosessi, johon liittyy työtä, virkistystä sekä lepoa, ja se tapahtuu, ei ainoastaan asunnon sisäpuolella vaan ainakin periaatteessa myös lähiyhteisössä. Asumista ja sen merkityksiä tutkittaessa on siis otettava huomioon myös muut elämän osa-alueet. Asumisella on vaikutus työskentelyyn, vapaa-aikaan ja koko arkielämään. Juuri asuminen myös integroi ihmiset omaan paikallisyhteisöön.

Yhteisössä kasvaa turvallisuuden tunne. Kokemus kuulumisesta samaan yhteisöön vahvistaa sosiaalisen identiteetin muodostumista. Yhteisöllinen, sosiaalinen identiteetti viittaa ihmisen kokemukseen kuulumisesta ”meihin” eli identifioitumisesta yhteisön jäseneksi. (Pulkinen 1998). Haastateltavat osoittavat identifioituneen asuinyhteisöön ja kuuluvan ”meihin”. He puhuvat haastattelussa ”meistä”, ”meidän talosta” ja ”meidän” toiminnasta. Yhteisöllisyys ilmenee me-henkenä ja yhdessä tekemisenä.

Siinä pikkuhiljaa tulee semmonen tunne, että mä en oo yksin vain.
(Vuokra 1)

Mä arvostan tällasta, että tosiaan tunnetaan naapurit aika hyvin ainakin naamalta ja sanotaan päivää, jos ei sen enempää. (Tuki 3)

Me asutaan täällä ja tää on meidän talo, ja puhalletaan yhteen hiileen.
(Tuki 2)

Se on itse asiassa tehnyt elämisen tavallaan monipuolisemmaksi.
Asumiseen liittyy eräänlainen harrastaminen... on mahdollisuuksia
retkeilyyn ja ruokailuun (Vuokra 2)

Semmonen kasvattava vaikutus (Vuokra 1)

Tavallaan jokainen, olkoon välillä ärsyttävä ihminen tai mukava ihminen,
kaikki antaa jotakin mulle jotain siinä, sen ei tarte olla tekemistä,
mutta se, että ihmiset on siinä (Vuokra 3)

7 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ JA POHDINTAA

7.1 Johtopäätöksiä ja tutkimustulosten pohdintaa

Tämä tutkimus tuo esille yhden asumisratkaisun. Tulosten mukaan asukkaat ovat tyytyväisiä asumiseensa. He eivät korosta yhteisöllisyyttä, vaan puhuvat tavallisesta vuokra-asumisesta, jossa on positiivisia lisäyksiä. Myös muissa tutkimuksissa asukkaat ovat olleet pääosin tyytyväisiä yhteisölliseen asumiseen (Partanen 2005; Nenonen 2006; Unkuri 2005). Tulosten mukaan asukkaat viihtyvät hyvin keskeisen sijainnin vuoksi. Osa haastateltavista toi esiin asumisen konkreettisia hyötyjä, kuten esimerkiksi ruokailu- tai Internetin käyttömahdollisuuden. Tämän tutkimuksen tulokset kertovat asuinyhteisö Pauluksen asukkaiden pitävän asumisestaan. Kuinka sitten voidaan päätellä, että he ovat tyytyväisiä nimenomaan yhteisölliseen asumiseen?

Tutkimuksen mukaan asuinyhteisö Pauluksen yhteisöllisyys konkretisoituu yhteisenä tekemisenä ja asukasdemokratiana. Asuinyhteisölle on muodostunut omaa historiaa, yhteistä tarinaa. Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että yhteisyyttä ja yhteenkuuluvuuden tunteita on muodostunut asukkaiden välille hitaasti, mutta varmasti. Yhteisöllisyys ja yhteisyys näkyvät me-henkenä, toverihenkenä ja huolenpitona toisista. Yhteisöllisyys tuo merkityksellisyyttä ja mielekkyyttä elämään. Siten Pauluksessa voidaan nähdä sellaisia yhteisöllisiä piirteitä, että ei puhuta enää tavallisesta asumisesta. Asukkaat kokevat kuitenkin nämä yhteisölliset piirteet luontevana osana asumistaan. Tutkimustulosten mukaan asuinyhteisö Paulus vastaa juuri niihin tarpeisiin, joita uuden ajan yhteisöllisyydeltä odotetaan, eli vapaavalintaisuutta, vapaaehtoisuutta ja yhdessä tekemisen ja vuorovaikutuksen mahdollisuuksia.

Tutkimustulosten mukaan asuinyhteisö Paulus on hyvin avoin, matalakynnyksinen ja lämminhenkinen. Vaikka asuinyhteisö Paulusta ei voida suoraan verrata kirkon muuhun toimintaan, kuten esimerkiksi seurakuntien diakoniatyöhön, toteuttaa Paulus kuitenkin kirkon tärkeitä arvoja omalta osaltaan. Niitä ovat elämän säilymistä tukeva yhteys, lähimmäisyys, jakaminen, ihmisistä ja ympäristöstä välittäminen ja luomakunnan kunnioittaminen (Veikkola 2003). Kirkon strategiaa 2015 luoneen

työryhmän mukaan kirkon tavoitteena on muodostua osallisuuden yhteisöksi (Meidän kirkko 2007). Tämän tutkimuksen mukaan Pauluksessa jokainen voi päästä osalliseksi ja löytää paikkansa yhteisöstä omana itsenään. Tällaisella toiminnalla kirkko siis pystyy vastaamaan osin haasteisiin osallisuuden yhteisöstä.

Tulosten mukaan näyttäisi, että luontevaan ja sujuvaan yhteisöllisyyteen on päästy asukasdemokratian avulla. Asukkaiden kuuleminen ja vaikutusmahdollisuudet ovat olleet avainasemassa. Uutta asuinyhteisöä perustettaessa mallia voisi ottaa Pauluksesta, mutta olisi ehkä tarpeen selvittää vielä, kuinka vastaavanlaista asuinyhteisöä saataisiin kehitettyä niin, että sinne muodostuisi nimenomaan asukaslähtöinen yhteisö.

Tutkimustulosten mukaan asuinyhteisö Paulukseen on kehittynyt tukiasukkaita tukeva ympäristö ja ilmapiiri. Tukiasuminen Pauluksessa ei ole vain tukihenkilön tukemaa asumista, vaan yhteisön sosiaalinen tuki näyttäytyy jopa suurempana tekijänä. Asuinyhteisö Paulus edustaa siten harvinaista ratkaisua, että suuri joukko tukiasukkaita on asutettu vuokra-asukkaiden kanssa samaan taloon. Tavallisempia ovat pelkästään tukiasukkeille tarkoitettut talot tai yksittäiset niin sanotusti hajasijoitetut tukiasukkaat. Usein tukiasumisyksiköissä tarjotaan tukiasumista vain yhden tyyppisille asukkaille, kuten esimerkiksi päihdekuntoutujille. Pauluksessa sitä vastoin on hyvin erityyppisiä tukiasukkaita. Tutkimustulosten valossa näyttäisi hyvältä ratkaisulta asuttaa erilaisissa elämäntilanteissa olevia asukkaita keskenään. Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että Pauluksen kaltaista tukiasumisen mallia voitaisiin hyödyntää laajemminkin tukiasuntotyössä.

7.2 Kehittämisen- ja jatkotutkimusehdotuksia

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää myös, kuinka asukkaat haluaisivat asuinyhteisöä kehitettävän. Tulosten mukaan asukkaat haluavat ennen kaikkea Pauluksen pysyvän nykyisenlaisena. Haastateltavat kokivat, että Paulus oli kehittynyt juuri heidän toiveidensa mukaan. He kokivat myös, että he ovat voineet ja voivat itse vaikuttaa jatkuvasti kehittämiseen. Vaikka Paulus käynnistettiin projektina, ja kaikki alkoi siis tyhjästä, asukkaat kokevat yhteisön kehittyneen huomattavasti myönteiseen suuntaan. Asukkaiden yhtenä toiveena oli saada lisää asukkaita mukaan yh-

teisölliseen toimintaan. Päälimmäisenä huolena oli tukiasukkaiden vähäinen osallistuminen. Tutkimuksen toteutuksen aikana osallistuminen lisääntyi jonkin verran. Esimerkiksi asukasilojen keskimääräiset kävijämäärät nousivat vuosien 2007 ja 2008 välillä noin 20:stä noin 30 osallistujaan. Myös työntekijät, jotka ovat mukana asuinyhteisön toiminnassa toivovat asukkaiden aktiivisempaa osallistumista. Kajoksen (2008) mukaan Pauluksen tukiasuntotyössä mukana olevat erityisdiakonian työntekijät näkevät kehitystarpeina muun muassa yhteisöllisyyden vahvistumisen, asukkaiden aktiivisemmän osallistumisen ja vastuunoton yhteisössä. Työntekijät näkevät myös yhteisön toiminnallisuuden lisääntyneen tulevaisuudessa. Lisäksi he odottavat Pauluksen esimerkkiä toteutettavan myös muissa asuintaloissa. (Kajos 2008 62.)

Tulosten mukaan asukkaat toivoivat työntekijöiltä lisää työpanosta uusien asukkaiden perehdyttämiseen sekä tukiasukkaiden tukemiseen. Viranomaiset työskentelevät yhä useammin verkostoissa ja yhteisöissä (Saastamoinen 2003 163–165; Salo 2002). Olisi löydettävä keinoja, kuinka yhteistyötä voitaisiin kehittää ja kuinka yhteisöissä tehtävissä töissä päästäisiin parhaisiin tuloksiin. Yhteisö kohderyhmänä on hieno mahdollisuus, johon kannattaa panostaa tehostaen nimenomaan yhteisöllistä näkökulmaa yksilöllisen sijaan. Lisäksi tukiasukkaiden moninaisuudesta johtuen olisi pohdittava tukiasuntotyön menetelmiä, jotta jokainen tukiasukas saisi juuri oikeanlaista ja tarvitsemaansa tukea.

Tutkimuksen haastateltavat olivat asuinyhteisö Pauluksen toimintaan lähes säännöllisesti osallistuvia asukkaita. Näin ollen tutkimustulokset näyttäytyvät hyvin positiivisina. Juuri oma halukkuus osallistua ja vaikuttaa saavat aikaan myönteisen kuvan. Kun yhteisön jäsen on vapaaehtoisesti mukana toiminnassa ja sen kehittämisessä, hän todennäköisesti kokee toiminnan myönteisenä. Laadullinen tutkimusmenetelmä ei luonnollisesti tavoita koko kohderyhmää. Tämä tutkimus ei siis ole yleistettävissä koskemaan kaikkia talon asukkaita. Mielenkiintoinen jatkotutkimusaihe olisi tehdä määrällinen tutkimus, jotta voitaisiin tarkastella tutkimustulosteni yleistettävyyttä. En myöskään tavoittanut yhteisön toimintaan, joko omasta tahdosta tai tahtomattaan, osallistumattomia asukkaita. Yhtenä jatkotutkimusaiheena voisi olla, miksi yhteisön toimintoihin eivät osallistu kaikki asukkaat, ja kuinka toimintaan saataisiin mukaan lisää osallistujia. Osallisuuteen liittyen olisi ehkä tarpeen selvittää, kuinka sellaiset asukkaat kokevat osalliseksi pääsemisen, jotka eivät osallistu

aktiivisesti yhteisön toimintaan. Tässä tutkimuksessa kokemuksiaan kertoivat sellaiset henkilöt, jotka ovat osallisia yhteisöstä. Mielestäni olisi tärkeää tavoittaa ne henkilöt, jolle voi olla vaikeaa päästä osallisiksi.

Yhtenä tuloksista ilmenneenä tarpeena oli tukiasumisen jatkoasuttaminen. Tutkimusaikana asuttamistoiminta on tehnyt yhteistoimintasopimuksen Y-Säätiön kanssa. Sopimuksen mukaan Y-Säätiöllä on tietty määrä asuntoja seurakuntayhtymän asuttamistoiminnalle. Tämä helpottaa tukiasukkaiden jatkoasumisen järjestämistä. Tukiasukkaille saadaan siis järjestettyä uusi asunto Y-Säätiön kautta kolmen vuoden tukiasumisen jälkeen.

Tämä tutkimus on ollut ajankohtainen myös siksi, että pitkäaikaisasunnottomuutta pyritään vähentämään ja jopa poistamaan Suomessa. Tarvitaan siis uusia malleja toteuttaa tukiasumista sekä lisää asuntoja, joihin voidaan asuttaa myös pitkäaikaisasunnottomia. (Pitkäaikaisasunnottomuuden poistaminen vuoteen 2015 mennessä 2008.)

Tutkimuksen varsinaisen toteutuksen jälkeen Helsingin seurakuntayhtymän yhteinen kirkkovaltuusto hyväksyi suunnitelman rakentaa Helsingin Ruskeasuolle kaksi uutta asuintaloa, joista toiseen tulee tukiasuntoja. Asuinyhteisö Paulus tulee vastaamaan tukiasumisyksikön toiminnasta. Toiminnassa tullaan pitäytymään yhteisöllisyydessä ja asukasdemokratiassa, kuten jo olemassa olevassakin asuinyhteisössä. Tukiasuntotyö pysynee myös samankaltaisena. Tukiasunnot ovat kohdennetut pääasiassa pitkäaikaisasunnottomille, nuorille, pienperheille ja yksinhuoltajaperheille. (Helsingin kaupunki 2009; Helsingin seurakuntayhtymä 2009.)

7.3 Pohdintaa tutkimuksesta prosessina

Tämän tutkimuksen toteutukseen kului kohtalaisen pitkä aika. Se on osaltaan aiheuttanut mahdollisesti tietojen ja tulosten vanhentumista. Aloitin tutkimuksen teon vuoden 2006 syksyllä ja lopullisen kirjallisen työn saatoin loppuun keväällä 2009. Tutkijana toimin mahdollisimman objektiivisesti. Tutkimuksen toteutuksen aikana olin osittain aktiivisesti osallisena yhteisössä. Tutkijana jouduin siis

häivyttämään roolini yhteisön jäsenenä, sekä antamaan sen olla vaikuttamatta tutkimukseeni.

Tämä tutkimus liittyy keskeisesti ajankohtaiseen yhteisökeskusteluun. Työ ottaa osaltaan kantaa yhteisöllisyyden niin sanottuun uudelleen lämmittämiseen. Yhteisöissä tehdään yhä useammin esimerkiksi yhdyskunta- ja sosiaalityötä. Sosionomin ja diakonin ammatilliseen osaamiseen kuuluvat yksilötyön lisäksi myös yhteiskunnallisen työn taidot. Yhteiskunnan eri ilmiöiden tunnistaminen auttaa suurien kokonaisuuksien hahmottamisessa. On osattava nähdä kokonaisia yhteisöjä yksilön ympärillä ja työskennellä niissä. Myös kokonaisvaltaiseen tukiasuntotyöhön kuuluu ympäröivän yhteisön huomioiminen. Toisin sanoen tukiasuntotyötä tekevän on osattava tukea tuettavaa siinä sosiaalisessa ympäristössä, jossa asiakas elää. Sosionomi ja diakoni tarvitsevat myös taitoja, joilla luoda ja tukea avointa vuorovaikutusta sekä asiakaslähtöisiä työmenehtelmiä. Kirkon työntekijän haasteena on osallisuuden yhteisön luominen. Osallisuudesta ja osattomuudesta puhutaan myös sosiaali- ja yhteiskunnallisessa työssä paljon. Yhteisökeskustelun ylläpitäminen auttaa osaltaan osalliseksi pääsemisen haasteissa.

LÄHTEET

- Alapuro, Risto 2000. Kuinka neuvoteltavia sosiaaliset suhteet ovat? Teoksessa Hoikkala, Tommi & Roos, J.P. (toim.) 2000-luvun elämä. Sosiologisia teorioita vuosituhannen vaihteesta. Helsinki: Gaudeamus.
- Edlund, Marita 2004. Projektiraportti. Tuloste tekijän hallussa.
- Granfelt, Riitta 2007. Tuettua polkua vapauteen: selvitys Kriminaalihuollon tukisäätiön asumispalveluista ammatillisen tuen näkökulmasta. Helsinki: Kriminaalihuollon tukisäätiö. Raportteja 1/2007.
- Granfelt, Riitta 2004. Hetkeksi jaetut maailmat? Kokemuksia vankilasta ja tuetun asumisen yhteisöstä. Janus 2004, nro 2, 134–154, 253.
- Granfelt, Riitta 2003. Päihdeettömien päivien talo: tutkimus Kivitaskuyhteisöstä asukkaiden tulkitsemana. Espoo: Espoon Diakoniasäätiö.
- Heinonen, Jussi 1997. Tukiasuminen. Helsinki: Sininauhaliitto.
- Hellsten, Katri 1998. Sosiaalisen pääoman käsitteestä. Teoksessa Kajanoja Jouko & Simpura Jussi (toim.) Sosiaalinen pääoma : globaaleja ja paikallisia näkökulmia. Helsinki: Stakes. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämisskeskuksen raportteja 1236–0740; 252.
- Helsingin kaupunki. Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelma. Viitattu 5.5.2009. <http://www.hel.fi/wps/portal/Sosiaalivirasto>
- Helsingin seurakuntayhtymä 2009. Ruskeasuolle rakennetaan tukiasuntoja. Kirkko & kaupunki. 17/09.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Hyyppä, Markku T. 2004. Edistääkö talkoohenki terveyttä? Sosiaalisen pääoman vaikutus terveyteen. Aikakauskirja Duodecim. 13/04.
- Hyyppä, Markku T. 2003. Terveyttä ja elinvoimaa yhteisöllisyydestä. Lääkärilehti. 10/03.
- Kajos, Kimmo 2008. Diakonia, hoitoketju ja yhteisöllinen tuki. Päihdetyön toteuttamismalli Helsingin seurakuntayhtymän erityisdiakoniassa. Opinnäytetyö. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Kopomaa, Timo 2005. Naapuruussuvaitsevaisuus. Tuetun asumisen ja palveluotinnan yhteys lähiympäristöön, asukasvaikuttamiseen ja kaupunki suunnitteluun. Helsinki: Helsingin kaupunki, kaupunkisuunnitteluviras-

to.

Kuusela, Pekka 2003. Minästä yhteisöön, yhteisöstä minään. Teoksessa Kuusela, Pekka & Saastamoinen, Mikko (toim.) Ruumis, minä ja yhteisö. Sosiaalisen konstruktionismin näkökulma. Kuopio: Kuopion yliopisto, sosiaalitieteiden laitos. Kuopion yliopiston selvityksiä. E, Yhteiskuntatieteet.

Kuusela, Pekka 2003. Sosiaalisen konstruktionismin liike sosiaalitieteissä. Teoksessa Kuusela, Pekka & Saastamoinen, Mikko (toim.) Ruumis, minä ja yhteisö. Sosiaalisen konstruktionismin näkökulma. Kuopio: Kuopion yliopisto, sosiaalitieteiden laitos. Kuopion yliopiston selvityksiä. E, Yhteiskuntatieteet.

Lehtonen, Heikki 1990. Yhteisö. Tampere: Vastapaino.

Manninen, Markku & Tuori, Tanja 2005. A-klinikkasäätiön tuettu asuminen. Teoksessa Hynynen Raija (toim.) Asuntoja ja tukea asunnottomille. Arviointi tuetun asumisen toimintamalleista. Helsinki: Ympäristöministeriö. Suomen ympäristö 745.

Meidän kirkko 2007. Meidän kirkko: osallisuuden yhteisö; Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategiaa vuoteen 2015 laatineen työryhmän mietintö. Helsinki: Kirkkohallitus. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon keskushallinto. Sarja C, 2007:10.

Nenonen, Marja 2006. Betania on sopiva ja mukavan pieni paikka! - Asukas- ja kumppanuustalo Betanian toiminnan arviointi Bikva-mallilla. Opinnäytetyö. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Nummelin, Marita 2007. Tukiasuminen Erityisdiakoniassa. Luento 24.10.2007 Helsinki.

Paasu, Jaana 2005. Mielenterveyskuntoutujien tuettu asuminen ja asumista tukevat palvelut pääkaupunkiseudulla ja Lohjalla. Teoksessa Hynynen Raija (toim.) Asuntoja ja tukea asunnottomille. Arviointi tuetun asumisen toimintamalleista. Helsinki: Ympäristöministeriö. Suomen ympäristö 745.

Partanen, Leila 2005. ASKE-projektin arviointi: Asuinyhteisöjen sosiaalinen kehittäminen. Helsinki: Suomen settlementiliitto.

Pitkäaikaisasunnottomuuden poistaminen vuoteen 2015 mennessä. Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelma 2008. Helsinki: Ympäristöministeriö

- Poikolainen, Kari 2006. Vähentääkö yhteisöllisyys psykiatrisia sairaalahoitoja? Psykiatria. Aikakauskirja Duodecim. 24/06.
- Poteri, Riitta (toim.) 1997. Kun pelkkä asunto ei riitä - Erityisryhmien tukiasunto toiminnan tutkimus- ja kehittämisprojektin loppuraportti. Helsinki: Sini-nauhaliitto.
- Puohiniemi, Martti 2006. Täsmäelämän ja uusyhteisöllisyyden aika. Espoo: Limor. Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöönottona suomennos. Helsinki: Kirjapaja.
- Saastamoinen, Mikko 2003. Elämäntapayhteisöt ja yhteisöllistämisen teknologiat. Teoksessa Kuusela, Pekka & Saastamoinen, Mikko (toim.) Ruumis, minä ja yhteisö. Sosiaalisen konstruktionismin näkökulma. Kuopio: Kuopion yliopisto, sosiaalitieteiden laitos. Kuopion yliopiston selvityksiä. E, Yhteiskuntatieteet.
- Salo, Petri 2002 Yhteisökasvatus – taustaa, käsitteitä ja toimintamuotoja. Teoksessa Sivonen, Seppo (toim.) Yhteisö kehittämisen kentällä. Joensuu: Joensuun yliopisto. Joensuun yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja Sarja B, n:o 20.
- Thitz, Päivi 2006. Yhteisöllisyys diakoniatyössä. Diakonian tutkimus. Helsinki: Diakonian tutkimuksen seura. 2006: 2, s. 93 - 111.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Unkuri, Juhana 2005. Kristilliset ylioppilaskodit asumisyhteisönä. Kristillinen kasvatus. 5-6/2005.
- Veikkola, Juhani 2003. Vastuun ja osallisuuden yhteisö. Helsinki: Kirkkohallitus Suomen ev.lut. kirkon keskushallinto, Sarja C, 2003:9.
- Vilmi, Veikko 2006. Oman avun yhteisö syrjäytymistä estävänä tekijänä: tutkimus vertaistukeen perustuvista ratkaisuista ja tuloksista. Aikuiskasvatus. Helsinki : Kansanvalistusseura Aikuiskasvatuksen tutkimusseura 26: 1, 9.

LIITTEET

LIITE 1 TEEMAHAASTATTELURUNKO

1 ASUMINEN PAULUKSESSA

- asukkaaksi tulo ja valinta
- asuinviihtyvyys-> kehitettävää, hyvää
- ilmapiiri-> kehitettävää, hyvää
- sosiaalinen isännöinti

2 ASUKKAIDEN VÄLISET SUHTEET

- tutustuminen
- vuorovaikutus
- naapuriapu ja vertaistuki
- hyvää/huonoa

3 ASUKASTOIMINTA

- kuvaus asukastoiminnasta
- osallistuminen ja merkitys
- asukasdemokratia, päättäminen ja vastuu
- tiedonkulku
- kehittäminen

4 ASUINYHTEISÖN MERKITYS ARKIELÄMÄSSÄ

- sosiaaliset suhteet
- asumisen vaikutus muille elämän osa-alueille, rajoitukset/hyödyt
- yhteisöllisyyden kokeminen

LIITE 2 KEHITTÄMISTOIVEET JA IDEAT

TUKEA JA PEREHDYTYSTÄ ASUMISEEN (8 mainintaa)

- Toiveita tukihenkilöiden suuremmalle työpanokselle
- Uusien asukkaiden parempi perehdyttäminen
- Tukiasukkaiden saaminen mukaan yhteiseen toimintaan

SAMANLAISENA JATKUMINEN (5 mainintaa)

TOIMINTAA (3 mainintaa)

- Esimerkiksi retkiä, kahvilan uusia aukioloaikoja

TUKIASUMISEN JATKUMINEN (2 mainintaa)

- Tukiasumisen jatkuminen kolmen vuoden jälkeen

ASUKKAIDEN AKTIIVISUUS JA MUKAANTULO (8 mainintaa)

- Toisten asukkaiden osallistuminen

TALOTOIMIKUNNAN TOIMINTA (1maininta)

- Toive aktiivisista asukkaista talotoimikuntaan mukaan

TIEDOTUS (1 maininta)

- Toive tiedotusten saamisesta kotiin

NAAPURIAVUN LISÄÄNTYMINEN (3 mainintaa)

- Toiveet asukkaiden toisilleen antamasta avusta arkitilanteissa